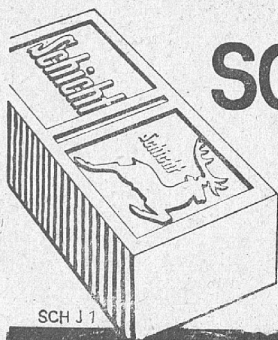

Štirje rodovi ga poznajo!

Štirje rodovi že poznajo čisto
milo „Jelen“. Že več ko 80 let pe-
rejo izkušene gospodinje najrajši
s tem izdatnim milom — kar priča,
kako je dobro!

SCHICHT ^{ovo} MILO „JELEN“

vedno tako kakor prej,
vedno enako dobro

OBRAZI IN DUŠE.

Marija Hübnerová.

Ceško dramatsko umetnost je zadela nenadomestljiva izguba: nagloma je umrla Marija Hübnerová, „slava, ponos in radost češke scene“, kakor je pisal njen životopisec J. Noville.

Dne 20. marca t. l. je nastopila prvič in zadnjič kot gost na odru ljubljanske drame in nam igrala mater v pretresljivi drami „Sveti plamen“. Takrat sem zapisal v „Slovenskem Narodu“:

Bilo je umetniško doživetje, ki ga človek ne pozabi nikoli. Doživetje, ki nas je mogočno pretreslo s svojo lepoto, a nas tudi bolelo, da je bilo tako poznó. Z resno tugo je zrla velika umetnica ob zadnjem svojem pojavu pred zastorjem na nas, kakor bi si mislila: „Morda vas ne vidim nikdar več...“ —

Praški „Narodní Listy“ pa so 6. t. m., tam po njeni smrti, poročali:

„Ko je nekega izmed poslednjih večerov letošnjega marca, takoj po vrnitvi s svojega slavnega potovanja po Jugoslaviji pripovedovala v navdušenju in triumfih, ki jih je žela od beograjske, zagrebške in ljubljanske publike, se je med čitanjem novinskih izstrižkov ustavila ob enem in dejala: „Vidite, tukajle pišejo, da jim je žal, da so me spoznali tako poznó. Ali čemu bi jim bilo žal? Morda je prav tako. Kdo ve, ali bi jih bila prej zadovoljila?“ Nato je umolknila in po trenutku dostavila: „Imeli bodo vsaj zdaj lep spomin name — za vselej.“

Moja slutnja, ko sem jo gledal zadnjič, kako je nepremično stala pred zastorjem in z globoko tugo zrla na nas, ki smo ji navdušeno ploskali

in vzklikali, ter izginila brez poklona v ozadju kakor zagonetna prika-zen, — in njena slutnja, ko je čitala moje poročilo v Slov. Narodu, se je strahotno naglo uresničila. Največja, najgenijalnejša češkoslovaška dramska umetnica Hübnerjeva je stopila prepozno pred nas; videli smo jo le enkrat in ostal nam je le prelep spomin nanjo — za vselej...

Marija Hübnerjeva se je narodila oktobra 1865. l. v Slatini nad Zdobnico v okraju Žamberka. Oče, posestnik, ji je umrl, ko je imela jedva poldrugo leto. Inteligentna mati jo je, ko je dekelce doraslo šoli, izročila v vzgojo in uk nemškemu samostanu v Židenicah pri Brnu. Mařka Rufferjeva — tako se je pisala — pa je imela starejšo sestro Ano, ki je postala operna pevka. Ko je Mařka videla in slišala sestro Ano na odru plzenskega gledališča, se je takoj odločila, da postane igralka. In l. 1880. je še ne petnajstletna Mařka res vstopila v Košnerjevo igralsko družbo. Pod gledališkim imenom Marije Slatinske je nato igrala, skušala vse trpljenje potujoče igralk, prenašala glad in bedo, a vztrajala pri raznih gledaliških ravnateljstvih do l. 1891., ko je bila angažovana v Brnu. Tu se je omožila z ravnateljem Vacl. Hübnerjem, urednikom, in potovala še tri leta z njim, ki si je ustanovil lastno „Češko ljudsko gledališče“. Hübner je nato postal urednik v Pragi, Marija pa je vstopila v Svandovo družbo, ki je imela najboljše prednostno gledališče v Pragi. L. 1895. je gostovala z velikim uspehi opetovano v Narodnem divadlu in bila naslednjega leta angaževana.

Tako je bila 35 let članica Narodnega divadla in prešla vse struje dramske umetnosti v njenih često naglih preobratih. Marija Hübnerjeva je bila rojena igralka, a da je dosegla najvišjo stopnjo umetnosti že v mladosti, je bila tudi zasluga njenega moža Vaclava. „Na moj umetniški razvoj je imel vpliv tako velikanski,“ je pripovedovala sama, „da si tega ne morete niti predstavljati. Poznal me je na začetku moje gledališke kariere in vsako mojo kreacijo je kontroloval. Zasedoval je moje delovanje, me opozarjal, poučeval, svetoval. In čeprav je kritika mojo kreacijo hvalila še tako, je bil uspeh ničev, ako ni bil zadovoljri moj mož.“

„Hübnerjeva je igralka po milosti božji,“ je pisal o nji v knjigi „Umetniški profili češkoslovaškega igraltva“ J. Noville. „Od prvih začetkov doslej je njen igralski zaklad neizčrpen in elementaren, njena volja za umetniško ustvarjanje je mogočna in njena sila brezmejna. Usoda ji je dala velik dar neprestanega razvijanja. Z elementarno silo zna vdihati osebam svojih ulog življenje, jih ostro označevati in jih s popolno doslednostjo dotvoriti v edinstvene in resnične tipe. Često ustvarja povsem podzavestno, a vse njene osebe imajo v sebi močno življenje. In v vsaki osebi svojih ulog zna najti kapljo božanstva, — vsako osebo razsvetli in opraviči. Klasična je v humorju, življenjski modrosti in v tragičnosti.“ Zdeněk Schmoranz pa je zapisal o nji („Venkov“), da je imela Hübnerjeva tekmeča v igralski instinktnosti in polnokrvnem temperamentu edinole v rajnem umetniku J. Mošni. Zato so ji rekli „Mošna v krilu.“ Tudi ona je igrala z vsem bitjem, z vsem naravnim čustvom in kakor

brez kontrole razuma; zato pa je bila vselej tako resnična, močna, pretresljiva, neodoljiva. „Velika, patetična drama ni bila njena stroka, vendar je bila naša največja tragedka, kajti nihče kakor ona ni znal prodreti do samega jedra tragičnosti pesnikove fikcije in nihče ni obvladal tako mogočnih izraznih sredstev kakor ona. Imela pa je še dragocenejši talent: — dar humorja. Ta njen humor je bil edinstven; z njim ni zmagovala le doma, kjer je gledalec razumel vsako njeno besedo, nego tudi v tujini, kjer sta ji mogla biti edini sredstvi — mimika in gesta.

Gesta Hübnerjeve! Bila je kakor blisk, ki je mahoma razsvetlil vso krajino. A dasi je stvorila sto in sto tipov, večasih nevarno sličnih, je znala vsakega napolniti — notranje in formalno — z docela novimi elementi; zajetimi iz podzavesti, ki je ni nikoli varala pri iskanju duševnega bistva uloge. Bila je največja tam, kjer bi vsaka druga odpovedala. Zakaj nikdar ni mogla biti šablonska.

Kar se tiče glasu, se je povzpela do tolikega mojstrstva, da nismo krivični spominu Edvarda Vojana, ako jo v tem pogledu stavimo poleg njega, a morda še korak pred njega. Njena beseda je bila zvočna s toliko izrazno gotovostjo, da ni izgubila polnosti niti v fortisimih niti prodornosti v pianisimih. V tem ogromnem razsegu ni odnehal njen glas prav do njene smrti in ga je uporabljala do zadnjega kakor virtuoz strune svojega instrumenta.“

Tako je pisal o nji praški kritik ob njeni smrti.

Hübnerjeva je bila torej največja češkoslovaška igralka, a brez dvoma tudi med največjimi dramskimi umetnicami sveta. Bila je velika že kot dekle, velika in moderna do poslednje uloge. Zadnja njena sijajna uloga je bila Femka v Čapkovem „Razbojniku“.

Dasi se je branila, so jo končno pregovorili, da je sodelovala pri filmanju te drame v gozdu Šarki. V nekem prizoru si je neznatno ranila nogo. Rana se ji ni zacelila, ker je imela sladkorno bolezen, in 5. avgusta t. l. je nenadoma umrla. Govoreči film pa je ostal nedogotovljen.

Slovanska dramska umetnost je izgubila genijalno ženo, vzgledno, marljivo in skromno. Njen kip v Nar. divadlu in filmski fragment sta edina ostala za njo, ki jo je češkoslovaška republika kot prvo igralko odlikovala z visoko nagrado za najboljše kreacije. Nam pa ostane le prelep spomin nanjo, ki smo jo gledali enkrat in nikoli več.

Franc Govekar.

Septemberske noči.

Vlado Klemenčič:

Si kaj lepote žejen teh goric?
Si slišal v tihih noči tih klic;
ki vabi z glasom tajnostnim?

A tamkaj je viničarija.
V njej lepa deklica Marija
je teh goric najlepši grozd.

Glej, nizko zvezde sijajo in Bog
z višave gleda naokrog.
Topoli pogovarjajo se z njim.

Kdo pil bo vino teh goric?
Komu rdé rože tvojih lic,
Marija, sladka ti mladost?

Kadarkoli je pogledala z okna svoje podstrešne sobice, ga je lahko videla, kako je prilezel, podoben sivemu steburu, iz ogromnega tovarniškega dimnika. Včasih je nalašč dvignila svoje stare oči od dela, da se je ozrla nanj. V tem pogledu je bila neka čudovita sreča, nekako božala ga je s svojim pogledom. Ljudje so prihajali in hitro odhajali v različne smeri, le redkoma je kdo pogledal tja gor proti dimniku, še bolj redkoma je kdo zapazil modrikaste oblake dima. Za njo je bil ta dim posebnega pomena, govoril je njej, ki ga je razumela in ki je v njenih očeh skoro nalikoval živemu bitju.

Če je v ranem jutranjem svitanju na opalnosvetlem, v vseh barvah jutranje zore svetlikajočem se nebesnem svodu valil dim svoje okrogle, temne klopčiče ter razširjal oster, ščemeč duh po sajah, je vedela, da stoji tam v kotlarnici pri ognju njen Marcys, neti in miri plamen, razmetava premog — visokorasel, vitek, prožen, v modri platneni jopici, prepasani z usnjenim pasom, z lahko kapo vrh svetlih las in s široko odprtim ovratnikom.

„Aha,“ je tedaj zašepetala ter se nasmehnila, „Marcys nalaga!“

V resnici, Marcys je nalagal. Kakor neugnan novinec je nalagal premog na ognjišče, košaro za košaro, delal zase in za kurjača, ponosen na svoje ravnokar pridobljeno mesto kurjačevega pomočnika. In obenem s tem velikim in svetlim plamenom so se vzbujale v njegovi duši vesele pesmi, ki so ves dan donele v kotlarnici.

Kmalu pa so postali črni klopčiči belkasti, razblinili so se ter postajali lažji, dokler se niso končno dvignili povprečno skozi jasno nebo v vitkem ravnem steburu.

V vdovinem srcu se je v tem trenutku porajalo veselje in zaupanje.

„Na, vse gre dobro,“ je šepetala, „hvala Bogu.“

Pričela je pospravljati po svoji siromašni sobici, pokrila svojo in sinovo postelj, uredila vse ter zanetila ogenj, da skuha preprosto kosilo.

In kmalu se je dvignil nad streho, pod katero je stanovala uboga vdova v majhni sobici, nasproti tovarni z njenim ogromnim oblakom dima mal modrikast oblaček, tako slaboten in razpadljiv kakor dih starke, ki je netila ogenj.

Toda mladi kurjač je vedno takoj zagledal ta oblaček in potem se je nasmehnil tja gor proti oblaku. Vedel je, da mu pripravlja tam pri štedilniku njegova stara mati, z belo avbico na glavi in prepasana z rdečim predpasnikom, majhna in vela, zanj okusno juho. Včasih je menil, da že kar duha to dobro, okusno juho.

S podvojeno marljivostjo je nato vrgel zopet lopato premoga na ogenj. Medtem ko se je kurjač praskal za ušesom, je on delal za dva. In tako je stal, z eno nogo na prizidku, lahek in prožen.

Proti poldnevu je postajal tovarniški dim manj in manj gost, ogromna

pljuča stroja so prenehala delati, izpuščena para je prerezala zrak enkrat, dvakrat z ostrim donečim piskom, in mladenič je planil kakor orkan v sobo.

„Mati, daj mi jesti, vražje sem lačen!“ je vzkliknil še na pragu, vrgel kapo na mizo ter pohitel do okna h kletki, v kateri je imel kosa. Kakor hitro je ta zagledal svojega prijatelja, je zapiskal kakor tovarniška piščalka ter navadno pričel s pesmijo, kakor ga je naučil Marcys. Mladenič je stal pred gajbico, držal obe roki v žepu ter žvižgal s kosom za stavo, da so kar okna žvenketala.

Medtem je mati razprostrla po mizi rumen, z modrimi jeleni izvezen prt, prinesla v globoki skledi kašnatu juho, kislo repno juho, v kateri je bila kuhana mozgova kost, ali pa grahovo juho s slanino, kakor je že naneslo. Na mizo je postavila velik hlebec črnega kruha — ta je bil glavni del obeda.

Skoraj polovico hlebca je kar izginilo, komaj je mladenič pričel jesti.

„Kruh mi diši, mati!“

„Da, da, sinko,“ mu je zadovoljno odgovorila mati. „Le jej, sinko, jej z Bogom, v čast gospodu Jezusu in njegovi najsvetejši materi.“

Mladenič si ni dal dolgo prigovarjati. Obenem s kruhom je pošla tudi juha v skledi.

„Juha mi diši, mati!“ je rekel potem.

Mati je jedla že par minut vedno počasneje. Z žlico je mešala po krožniku, pihala ter se obotavljala. Toda na krožniku ni zmanjkalo jedi. Ko je tedaj sin vprašal svoj del ter si pričel brisati svoje zale brke, ga je mati skrbno vprašala:

„Morda želiš še kaj, otrok... jaz nimam danes posebnega teka...“

Hotela mu je s tem povedati, da ji ne diši. Danes se je pa dal dalj časa prositi. Končno je rekel: „No, če nočeš ti, mati...“

Hitro je porinila krožnik pred njega ter mu rekla:

„Jej, otrok moj, v čast gospodu Jezusu...“

Če sin ni pojedel vsega, je zlila ostanek v lončeno posodo, jo postavila na peč ter jo spravila za pozneje.

Toda sin je moral hiteti. Komaj je snedel, je poljubil materi velo, žuljavo roko, vzel kapo, zažvižgal kosu in bil v par skokih že pred hišo. Vdova je stala sredi sobice, s prtom v roki, ter poslušala na trde, težke korake svojega sina. Z boječim, toda obenem ponosnim glasom je potem rekla: „O, sveta nebesa! Kako divja! Da bi si le ne zlomil nog, sladki gospod Jezus!“

In tako je stala ter poslušala, dokler se niso vežne duri ropotaje zaprle in ni bilo več slišati odmeva divje kanonade teh mladih krepkih nog. Potem je šele zložila prt, pomila posodo, pogasnila ogenj pod pepelom ter sedla k oknu, da zašije sinu perilo.

Če je bilo poleti, je še dolgo videla dim, ki se je kadil iz tovarniškega dimnika. Včasih se je tako zelo zatopila v ta pogled, da ji je pri tem padlo delo iz rok.

V prečudovitih oblikah in barvah se je dvigal dim.

Zdaj se je izvijal kakor železna kača iz svojih lasnih krivulj, vedno delj, vedno višje. Zdaj je plapolal kakor lahka koprena po zraku ter razprševal počasne oblačke okoli sebe. Zdaj se je zopet dvignil kakor kadilo naravnost navzgor, le ob roboh se je nekoliko zvijal. Zdaj je zopet nalikoval šopu peres, ki se je sempatja zibal v vetru nad dimnikom kakor nad čelado in ki ga je obsevalo zlato solnce. Včasih se je izoblikoval v čudovite podobe, slične fantastičnim slikam iz sanj, ki so nalikovale pošastim.

Cestokrat ga je veter napihnil kakor jadra velike ladje, zdaj ga je zopet raztrgal kakor klopčič prediva. In če je postalo vreme mračno, je ležal kakor črn oblak nad dimnikom, visel v cunjah po strehah ali se pa vil po tleh, ne da bi se umiril.

Ko je prišla zima, je prižgala starka svetiljko ter pletla nogavice, ki jih je potem prodajala.

Toda čeprav je od okna zelo pihalo in je sneg spričo preperelih oken-skih okvirjev vdiral do nje, je vendar večkrat stopila k oknu, da se ozre proti tovarni.

Tovarna je kakor gorela v svojih dolgih vrstah svetlikajočih se, razsvetljenih oken, v njeni notranjščini je pa brnelo delo njenih ogromnih pljuč, je rožljalo železo, odmevalo udarjanje kladiv, škripanje številnih žag, sikanje topeče se kovine. V dimu, ki je sedaj bruhal iz tovarniškega dimnika proti modremu nebesnemu svodu, so švigali številni majhni plamenčki, se kresale iskre, se sipale cele kopice ognjenih stebrov kakor granate.

Svetel zubelj se je dvigal od tu ter se razprostiral preko neba, in daleč, daleč v ozadju se je zrcalila večerna zarja.

Starka je zrla ven ter se zasanjala.

Iz teh sanj jo je navadno zbudilo žvrgolenje kosa, ki ga je prebudilo svetlo, prihajajoče iz tovarne. V sobici je postalo prijaznejše, ogenj je prasketal na ognjišču, in ptiček je žvrgolel na vse grlo. In kakor hitro je zasijala na nebu polna luna, je njen lesk izenačil vso to krasno svetlobno prikazen.

Sele pozno zvečer se je vrnil sin in že na pragu zaklical:

„Mati, dajte mi jesti, jaz poginem od lakotel!“

Obenem s to mladostno, krepko postavo se je vrnilo v sobico veselje, smeh in dobra volja. Zdaj je použil mladenič svojo večerjo bolj počasi, povedal to in ono materi, ki ga je povpraševala za vse mogoče stvari, potem je pričel zdehati, se stegovati, in celo do kosa je izgubil vse veselje. „Pojdi spat, sinko, pojdi spat!“ je rekla mati ter mu gladila lase. „Ti moraš jutri zgodaj vstati.“

„Saj že grem, mati,“ je odgovoril z zaspanim glasom: „Utrujen sem, da komaj stojim na nogah.“

Seveda ni pozabila opomniti ga, da naj zmoli večerno molitev. Nato se je vrgel na trdo ležišče.

Takoj je zaspal, in v sobici se je že dolgo slišalo enakomerno, globoko dihanje, medtem ko je mati še šepetala svoje molitvice pred očrnelim

obličjem Matere božje, ki je gledala s pozlačenega ozadja stare svete slike. Končno je ugasnila luč, kos je prenehel frfotati v ozki kletki, vse je utihnilo, da se zopet zbudi ob prvi jutranji zarji.

Toda vstajanje je bilo zelo težko. Starka je spala sicer zelo nalahko in se je zbudila pri drugem petelinovem klicu. Potem je zlezla s svojega ležišča, stopicala po sobi, pripravljala toplo juho za sina ter šepetala molitvice. Velika, tiha jutranja zvezda je gledala skozi okence spečemu mladeniču ravno v obraz. Rada bi zbudila svojega edinca, kajti bil je že čas, toda njegovo globoko, mirno spanje jo je odvrčalo od tega.

„Naj še nekoliko podremlje,“ je rekla sama sebi.

Šele ko je stroj ostro zapiskal, je stopila k postelji:

„Marcys, Marcys! Vstani, vstani, sinko! Žvižga!“

Mladenič se je obrnil ter zamrmral zaspano: „To je bil kos.“

„Toda kje, kos že ne! V tovarni žvižga, pa ne kos.“

Stegoval se je, si pokrnil glavo, mrmral, toda mati ni odnehala. Nočni čuvaj je končal svojo službo, kurjačev pomočnik je moral biti prvi v tovarni, še pred delavci. To se je ponavljalo ves teden, celo v nedeljo.

Toda nekoč se je mladenič še ponoči zbudil z glasnim krikom ter sedel na posteljo.

Takoj je bila mati pri njem.

„Kaj je to, sinko moj, kaj je s teboj? Kaj se je zgodilo?“ je spraševala skrbno.

Ni odgovoril. Gledal je le z izbuljenimi očmi, ustnice so mu trepetale, čelo mu je bilo pokrito z mrzlim znojem.

Mati ga je objela.

„Kaj ti je, otrok, kaj se je zgodilo?“ ga je vprašala ter pritisnila na prsi kakor malega otroka.

Dolgo se ni mogel umiriti.

„Nič, mati,“ je končno vzkliknil z vidnim trudom, „nič, samo sanjal sem... sanjal sem, da je udarila strela.“

Starka je odrevenela, toda ni tega pokazala sinu. Hotela je govoriti, toda ni spravila glasu iz sebe.

Sin je sedel na postelji vzravnan, nepremičen ter zrl prestrašeno pred se.

„Strela, mati,“ je rekel s tihim, slabim glasom, „bila je tako rdeča in grozna kakor zmaj, zadela me je v prsi, mati, tako grozna je bila, tako rdeča...“

Umolknil je ter težko dihal.

Starka je poskušala obvladati svoje razburjenje.

„Pa kaj, dete!“ je rekla ter božala njegova goreča lica. „Eh, kaj, sanje so prazne! Ne misli na to.“

Ko je pa sin navzlic temu še šklepetal z zobmi, je sedla poleg njega, si pritisnila njegovo glavo na prsi ter ga tako zibala, kakor da je dojenček. Sin se je končno umiril in se zgrudil na blazino.

„Mati, mati, pojdi spat, meni je že odleglo! Zopet bom zadremal.“

Toda ni več zaspal. Ležal je z odprtimi očmi ter zrl proti nebu, na katerem so ugašale zvezde.

Mati ga je parkrat pogledala.

„Zakaj ne spiš, dete?“ ga je vprašala.

„Ne morem, mati...“ je odgovoril s tihim tožečim glasom.

Sedla je zraven njega.

„Bodi popolnoma brez skrbi, ti mali norec!“ je govorila, „popolnoma brez skrbi. Ali misliš, da ima ljubi Bog v nebesih svoje strele za to, da ubije ubogi vdovi njenega edinega sina? Tega ne bosta dovolila Gospod Jezus in najsvetejša Mati božja... Toda moram ti povedati, da pomenja strela svatbo, če sanja o njej mlad fant ali mlado dekle. Glej, to pomenja strela v sanjah... Saj imam vendar sanjsko knjigo, tedaj moram vedeti.“

Rekla je to, smehljaje se, skoraj veselo ter mu gladila čelo s svojo velo roko, mu božala lase, dokler ni postal mladenič zopet vesel ter se pričel smehljati.

„Ti torej praviš svatba, mati?“

„Seveda, svatba in nič drugega. Svatba in sicer zelo vesela.“

Zamislil se je, potem je vzkliknil:

„Raje bom kar vstal, mati.“

„Dobro, pa vstani. Pripravila bom zajutrek... in prešlo bo.“

In v resnici je prešlo. Tistega jutra je bilo v sobi celo veselejše nego navadno, kajti ker je imel sin še precej časa, je žvižgal s kosom pesem za pesmijo, dokler ni postajal ptiček že kar hripav.

Potem je žvižgal navzdol po stopnicah, in kmalu nato je buhnil črn dim v gostih masah iz dimnika.

Ure so potekale. V čisto pometeni sobici je bilo tiho, stara ura je tik-takala na steni, in mati si je ogledovala sinove obleke.

Nenadoma se je začulo grozovito pokanje. Stene so se tresle, iz dimnika je buhnil oblak saj in dima. Malo okence je ropotalo. Velik, z iskrami napolnjen steber dima se je dvignil proti nebu obenem s kopo opeke in velikimi množinami saj razrušenega dimnika in je napolnil sobo z grozovitim bleskom.

Starka je odrevenela. Iz njenih negibnih ustnic ni bilo slišati glasu. Le sivi lasje so se ji ježili na glavi in izbuljene oči so ji ugašale kakor umirajočemu v hipnem srčnem strahu.

Slišala ni niti groznega ropota s ceste, kjer so se ponavljale besede:

„Kurjačev pomočnik!... Kurjačev pomočnik je mrtev!“

*

Mnogo let je presedela starica pri istem oknu ter zrla z mračnimi, nemirnimi očmi proti velikemu tovarniškemu dimniku, iz katerega so se dvigali modri stebri proti nebu.

Zdaj se pa dim ni izpreminjal v one čudne, raznolične podobe, vedno se je le izpreminjal v meglene obrise podobe njenega sina, dragega edinega sina. Potem je skočila s svojega sedeža ter iztegnila pred se svoje tresočee se vele roke. Toda zamegleno postavo je odnesel veter ter jo razpršil nekje daleč v modrem nebu.

Bolnišnica.

Maksa Samsova.

*Ob oknih vsi blede posedajo,
zavidno na ulico gledajo;
vse živo, vse hodi, vse pelje
v prirodo jesenske nedelje...*

*Drugod je vse polno somraka,
na hodnikih bela smrt čaka...
Ob sleheri uri odpira,
kjer zde se ji vrata... Umira
zdaj sivo, zdaj rožno življenje...*

*V jesenskem zelenju kapela,
tam sestra sprehaja se bela;
nje usta v molitvi se gibljejo,
kdo prvi ugasne, ugibljejo...*

...Ki si za nas potil krvavi pot...

Cvetana Tolminčeva.

*Že je zgrnila nad vasjo se noč,
ko mimo bornih, slamnatih grem koč...
Kaj čujem zdaj? Molitev? Kje, odkod?
"... ki si za nas potil krvavi pot..."*

*Pod okno kočice, kakor tat, zavijem,
in v temi tiho za drevo se skrijem...
Še bolj glasno zveni do mene tod:
"... ki si za nas potil krvavi pot..."*

*Pogledam v izbo. Vsi za mizo zbrani
klečé na stolih, trudni, tihi, vdani.
Oči pa h Kristu jim strmijo v kot:
"... ki si za nas potil krvavi pot..."*

*Počasi se od okna oddaljim
in kot da strah me je, v temo zbežim...
Krog mene moli tiha noč povsod:
"... ki si za nas potil krvavi pot..."*

Na dvorišču.

Anka Nikoličeva.

Resnična zgodba, obenem podučna.

Cvrtje ni bilo za nič. Nekaj zdrobljenega, rjavega, mastnega so mi prinesli na senčnati vrt podeželske gostilne. A jaz imam bolan želodec. Da poplaknem maščobo prvih požirkov, naročim osminko vina. Jajca pa vržem kuram.

Najprej je pritekla majhna grahasta kokoška in začela zobati. A ne takoj. S prvim založajem je najpreje previdno dvignila kljun in gledala strmo pred se, kakor da pokuša. A ko ji je šlo v slast, je zobala hitreje. Tedaj pridirja njen kavalir, mlad petelin, ki mu še ni dorastlo perje v repu. Zlohotno je obrusil kljun ob pesek in naglo čavsnil pipiko. Odbežala je za kratek hip, a naglo se je zopet vrnila in segla po drobtinah. Zopet je zamahnil ljuto. A ona se ni dala zapoditi kar tako od skupne skledе. Od vseh strani je skušala priti do svoje pravice, a kakor hitro je iztegnila vrat, jo je mladenič čavsnil.

Ker imam feministično navdahnjeno srce, sem potegnila s putko in ji natresla ostanek cvrtja na posebno mesto.

A petelin — kakor strela je bil pri novem kupu. No prav, pa bo kokoška vsaj zobala svobodno. A čudo — glej — tudi ona je zapustila stari kupček piče, pohlevno pricapljala za okrutnim petelinčkom ter zopet pohlevno in poželjivo iztegnila vrat. Seveda jo je čavsnil.

Tedaj je prikorakala sloka bela elegantnica, vsa roznata ob kljunu in čopki. Oprezala je od daleč in ko je videla trdi boj za kruh, je obrnila visoke noge in z dvignjeno glavo izginila v sosedni travnik.

A zdaj — Tam gre pomoč. Lepa rjavka prikokodajsa. Mnogo večja je od petelina in prav gotovo že zna nesti jajca. Meni se dobro zdi, kajti zdaj si bosta ženski z združenimi močmi priborili pravico.

Petelin čavsа. Čavsne zdaj na levo, zdaj na desno, razjarjen odganja nezaželjene kljune. Vendar se putama posreči tu in tam, da ujameta grizljaj.

Zdi se mi čudno, zakaj ne kljuvata nazaj. No, vendar, zdaj vendar pikne starejša. —

Mar mislite, petelina?

Se kaj! Z ljutim kljunom je napadla mlado konkurentko.

A petelinček nemoteno žre.

Kar se pojavi na pozorišču nov petelin. Pravi orjak petelina je s celim srpom kovinasto svetlikajočih se peres, močan v prsih in visok, da sega njegova roža, ki mu žari kakor škrlatna króna vrh glave, do roba lesene mize pred menoj. Stoji kakor kralj in dela mir. Tudi mene pogleda. Gleda me resno in pozorno, a ne bi mogla reči, da baš prijazno. Gleda me, kakor da želi vedeti: Kdo si, ki trosiš nemir v kraljestvo moje?

Vrišč med mladino je potihnil. Pohlevno so zobale kokoške. Petelinček je poparjen stal ob prvem kupu in se posluževal cvrtja kakor dobro vzgojen mladenič. Krotka belka je pristopicala iz trave, pokusila, prikimala in pogledala gospodarja.

On pa je stal široko med perjadjo in se le redko sklonil, da je pobral drobtinico. Od vseh strani je pričebľjal njegov rod.

Zobali so v miru, dokler ni bilo piče konec.

In tedaj je bilo konec tudi storiji.

Bernard Shaw usmerja ženino miselnost.

Angela Vodetova.

Nedvomno je doba, v kateri živimo, ena najpomembnejših, bodisi v socialnem in gospodarskem kakor tudi v duhovnem pogledu. Ves svet stoji brez moči sredi brezupnega kaosa, ki lahko postane za človeštvo usoden. Poglavitni vzrok temu kaosu je zastoj, ki je nastal v gospodarskem življenju in čegar posledica je strašna brezposelnost delavskega in srednjega sloja. Tako je bilo na primer v Nemčiji v letošnjem januarju skoro 5 milijonov brezposelnih, v Angliji 2.6 milj., v Avstriji 331.000 itd. Celo v Ameriki neprestano narašča število brezposelnih, v marcu jih je bilo 6.5 milj. A za prihodnjo zimo obetajo še hujše. Vse išče izhoda iz te strahotne krize, ki je morala priti spričo anarhije, ki vlada v proizvodnji blaga in življenjskih sredstev. Po vojni je industrijalizacija v vseh državah naraščala z rapidno naglico, blaga se je nakopičilo, nekdanja izvozna tržišča pa so se zaprla vsled dviga domače industrije. Z zastojem blagovnega prometa je nastal zastoj dela, začela se je brezposelnost, ki se je pa najbolj občutno pojavila, ko so začeli hiteti z racionalizacijo industrijskih podjetij — uvajati nove stroje, ki nadomeščajo človeško delo in ogromno pospešujejo proizvodnjo. Tedaj so izgubljale cele mase delavstva svoja delovna mesta: v livarni, kjer je bilo zaposlenih prej 8500 delavcev, jih sedaj zadostuje za enako proizvodnjo 2300; en stroj napravi sedaj toliko steklenih cevk, kot jih je napravilo prej 600 delavcev; stroj za izdelovanje steklenic je povečal proizvodnjo od 45 na 950 v eni uri. So stroji, ki opravljajo delo, katero je prej vršilo celo po več tisoč delavcev. Te številke značijo, da se je način dela (proizvodnje) temeljito izpremenil, dočim je ostal sistem isti. Značilno opisuje praški nadškof Kordač ta sistem v enem svojih znamenitih pastirskih listov: „Živimo v dobi egoizma in propadanja. To splošno propadanje je posledica nemoralnega kapitalizma. Komu služi danes vsa človeška inteligenca? Edinole kapitalu. Danes je večina ljudi navezanih na izkoriščevalce in oderuhe, ki nočejo priznati, da ima tudi revež pravico na življenje, kruh, obleko, družino. Kdo more danes zagotoviti reveža, do bodo imeli njegovi otroci kaj jesti? — Gorje narodom, katerih državniki ne predvidevajo preteče katastrofe!“ —

Ta doba je pa za ženo še mnogo težja kot za moža. Vrgla jo je skoro popolnoma nepripravljeno naravnost v vrtinec življenjske borbe. V tej borbi, ki se javlja pred vsem kot boj za eksistenco, vodi ženo večinoma instinktivno spoznanje potrebe po lastni obrambi, zlasti pa po obrambi svojih otrok. Čedalje bolj pa tudi zavestno uvideva, da za njo, ki predstavlja nad polovico človeštva, ne more biti brez pomena, kako se življenje, družba okoli nje oblikuje. Pomen ženine naloge v tem oblikovanju so priznavali vsi veliki in resnično napredni duhovi vseh časov,

in Bernard Shaw, ki ga danes ob 75. obletnici rojstva slavi ves kulturni svet, smatra to ženino nalogo za tako važno, da je napisal izrecno zanjo obsežno delo, ki ima namen, vzgojiti ženo v zmislu spoznanja najbolj aktualnih problemov, kakor se zrcalijo v sodobnem stanju socialnega in gospodarskega razvoja. Knjiga se imenuje „Kažipot inteligentni ženi k socializmu in kapitalizmu“. V njej analizira pisatelj pred vsem sodobno družbo, ki bazira na ubožstvu izkoriščenih ter na bogastvu izkoriščevalcev. Odpira pogled v brezdnost krivic in nedoslednosti ter vzbuja v človeku spoznanje po potrebi spremembe teh odnošajev.

Pisatelj pravi, da se ubožstvo nikdar ne sme smatrati kot neizbežna usoda ali nesreča posameznika, še manj kot pravično povračilo za slabo življenje, temveč se mora odločno odpraviti in za vedno onemogočiti kot socialna bolezen, ki je sramotna in usodna za vso človeško družbo. V bodoči družbi bosta vsakemu omogočena, a tudi za vsakega obvezna izobrazba in delo, kar je predpogoj, da bo lahko vsakdo živel človeka vredno življenje. A to je nujna zahteva prave civilizacije. Za dosego tega stanja pa je potrebna pravilno urejena delitev dela in življenjskih potrebščin, ki so sedaj nakopičene v rokah manjšine človeštva. Kako priti do te ureditve? S tem vprašanjem so se pečali najplemenitejši reformatorji vseh časov, a v 19. stoletju jih je zapisal socializem na svojo zastavo.

Delitev ni nikdar revolucionarno dejanje, niti entuzijastična manifestacija, temveč je neizbežna nujnost, ki se v civiliziranem življenju dogaja vsak dan in vsako uro, le da je delitev, ki se sedaj vrši, neenakomerna in neurejena. Če človek pomisli na vdovo, ki preživlja sebe in šestero otrok z dninarskim zaslužkom, za katerim se peha noč in dan, naposled pa konča v podstrešni luknji ali v najboljšem primeru v ubožnici, dočim živi druga ženska od obresti svojega premoženja, za katerega ni nikdar ničesar storila — tedaj se mora vsakdo čuditi, da je v taki delitvi nekaj tako nepravičnega in nesmiselnega, da vzbuja odpor in stremljenje po izboljšanju.

Dobrine, ki pridejo pri delitvi v poštev, se ustvarjajo z delom. Brez dela ni bogastva. Brez neprestanega dela bi vsi pomrli od lakote. Če kdo živi v brezdelju, mora pač nekdo drugi delati za dva.

Breme dela nam je naloženo od narave in se mora istotako deliti kakor bogastvo, ki ga delo proizvaja. Če bi vsak človek delal, bi imel tudi vsak dovolj počitka in časa za svojo izobrazbo.

Zadnje trditve je pač treba sprejeti z rezervo, kajti življenje nam kaže docela drugačno sliko. Milijoni lačnih brezposelnih bi radi delali, a zanje ni dela: stroji delajo mesto njih ceneje in „ceneje“ se ne ozira na človeško življenje, temveč na profit lastnikov strojev. Nadaljni milijoni pa trdo delajo od zore do mraka, a komaj preživljajo sebe in družino in nimajo ne časa ne sredstev za svojo duhovno kulturo. Iz tega sledi, da je človeško blagostanje odvisno predvsem od pravične delitve produktov.

Dalje razmotriva avtor:

Tudi komunizem se mora smatrati brez osebnih, političnih ali verskih predsodkov kot načrt delitve dela in bogastva, kakor drugi načrti te vrste. Bil je vodilna misel apostolov ter se uveljavlja v družini. Neizogiben je v modernih mestih. Vse naprave in zavodi, ki se vzdržujejo iz skupnih sredstev ter služijo brez izjeme vsakemu državljanu, nam nudijo primere praktičnega komunizma: ceste, prometna sredstva, razsvetljava, sanitetne naprave, policija — vse to so očitvidni znaki. Glede delitve produktov navaja Shaw nekatere predloge in se sprašuje: Koliko torej zadostuje? Kar je zadostovalo primitivnim narodom, kar je zadostovalo našim babicam, ne zadostuje današnjemu civilizirancu. Višjim potrebam človeštva se ne morejo staviti meje. Zato problem delitve ne more biti rešen z zagotovitvijo, da bo prejel vsakdo dovolj od vsega. Toda možno je, dati vsakemu enako. Samo na ta način bi postala kupna možnost posameznikov enaka in bi se ustvaril red v proizvodnji dobrin.

Pravična razdelitev bi vplivala predvsem na oplemenitenje človeške rase, kajti omogočila bi, da bi se sklepali zakoni zgolj na podlagi spolne in duševne privlačnosti, kar pa danes ni mogoče, ker je človek navezan samo na partnerja svojega razreda. — Ob enakih dohodkih bi zavladala tudi pravičnost, ki je danes nemogoča, kajti ljudje z velikimi dohodki imajo drugačne interese in predprave kot oni z majhnimi. Tudi vsa brezdanja nenravnost, v kateri tone današnji svet, je posledica neprave delitve.

V drugem delu svoje knjige razpravlja avtor o kapitalizmu, kajti nihče, ki ne pojmuje kapitalizma, ne more imeti pravih predstav o stremljenju socializma. Istotako ne more razumeti bistva današnje družbe. Ker pa je žena danes na vseh dogodkih in spremembah istotako prizadeta kot mož, je nujno potrebno, da spoznava vsa najaktualnejša vprašanja. Kapitalizem je sistem, ki omogoča, da pripada vsa posest redkim posameznikom v svobodno izkoriščanje. Poglavitna prednost, ki jo imajo lastniki od tega sistema, je, da lahko neomejeno množe svoje bogastvo, to se pravi, da si ustvarjajo kapital, ki je istotako njih privatna lastnina. Vsled tega je tudi vsa industrija, ki bi brez zemlje in kapitala ne mogla obstojati, privatna last. Da pa more industrija proizvajati, morajo lastniki v lastnem interesu zaposliti one, ki niso lastniki (takozvane proletarce) in jim morajo dati toliko plače, da morejo živeti in se množiti, da torej skrbe za naraščaj delovnih moči — četudi ne toliko, da bi z rednim delom kdaj mogli prenehati. Na ta način omogoča kapital (industrija) ljudstvu eksistenco, vsekakor pa samo pod okoliščinami, ki človeka izčrpajo kakor stroj. Delavec se brani s tem, da skuša čim boljše prodati svojo delovno silo. Interesi delodajalca in delojemalca so si v ostrem nasprotju, kar povzroča takozvani razredni boj. Najuspešnejše se je možno boriti z združenimi močmi. Zato so se delavci zgodaj začeli organizirati v posebnih organizacijah. Tekom časa so si delavske organizacije priborile zakonito zaščito glede otroškega dela ter glede zaščite žen in deloma tudi moških. Kot posledico stoletne borbe med kapita-

lizmom in soc. je smatrati tudi socijalne ustanove, kakor bolniško, starostno zavarovanje itd.

Razmah kapitala: vsled nadprodukcije dobrin se ustvarja konkurenca, iskati se morajo vedno nova izvozna tržišča. Tako nastajajo med posameznimi državami interesni konflikti, ki povzročajo vojne, katerim je iskati vzroka v ekspanziji kapitalističnega trgovanja.

Kapitalizem pomenja torej delitev ljudi v dva razreda. Med tema dvema razredoma je pa potreba ustvarila nekak srednji sloj, katerega člani izhajajo deloma iz kapitalističnega, deloma pa iz kmečkega in delavskega stanu. Pripadniki srednjega sloja opravljajo uradniške službe, so zdravniki, advokati, profesorji. Danes se tudi srednji sloj čedalje bolj proletarizira vsled nadprodukcije njegovih pripadnikov.

Učinek kapitalističnega sistema pa je v mnogih ozirih še bolj usoden za ženo nego za moža. In sicer ne samo za delavsko ženo, temveč tudi za ženo iz srednjega sloja, za katero se je smatralo do nedavno edino častno, da se je stanu primerno poročila, saj so jo skrbno vzgajali v prepričanju, da dama ne sme delati za denar. V novejšem času pa je ogromni porast kapitalistične proizvodnje odprl tudi ženi vse polno življenjskih potov. Zene so deležne iste vzgoje kakor moški, kar jim omogoča tudi vstop v iste poklice. Uspešno se udejstvujejo kot odvetnice, zdravnice, v trgovini, v državnih službah, zakaj polagoma se izgublja prepričanje, da je le mož zmožen udejestvovanja in trgovini in poklicu. Mnogo let prej kot meščanska žena je iskala žena iz delavskega razreda zaslužka izven doma, v tovarnah, delavnicah in drugod. Navadno pa industrijalec ni hotel zaposliti žene, če je dobil za isti denar moža, zato so bile primorane, če so hotele priti do zaslužka, da so delale za manjše plače kot moški. Kajti plača delavca, četudi beraška je bila preračunjena na vzdrževanje družine, katero je kapitalistični delodajalec potreboval, da je nadomeščal stare, izžete delavce z mladimi. Mnogi podjetniki pa so zopet raje sprejemali žene, ker so delale za nižje plače in tako zmanjševale mezde mož. Ker je zaslužek delavk in nameščenk običajno zelo nizek, ni čudno, da se žena želi često poročiti, samo da bi si izboljšala življenje, kajti še slabše je, če se mora dekle vdajati prostituciji, da se more preživljati. Lahko je, od ženske zahtevati čednost, toda težko je, če je plačilo za to čednost uboštvo in lakota, dočim prinaša greh blagostanje. Če dobiva lepo dekle v tovarni beraško plačo, od katere ne more živeti ne umreti, ter ima za bodočnost edini izgled, da bo končala vsled zastrupljenja organizma, na drugi strani se ji pa nudi udobno življenje v brezdelju — kdo bo vrgel kamen za njo? — To je pač v značaju sistema neenake delitve.

Teorije o socializmu, ki jo Shaw interpretira nekoliko drugače kot drugi njeni pripadniki, ne podaja doktrinarsko, temveč jo izvaja zgolj iz življenjskih pojavov, na podlagi katerih privede čitatelja do logičnega sklepanja. In to je bistvo v njegovem načinu razpravljanja.

Zlasti je zanimivo, kako podaja navidezno najbolj bizarne trditve s takim gracijskim načinom, da so same ob sebi umevne. Ko govori o ženski

prostituciji, pravi: „Toda tudi moški ne odidejo prostituciji v kapitalističnem sistemu. Če ne na telesu, pa prodajajo svojo dušo. Odvetnik, ki se trudi pred sodiščem, da bi prikazal slabše dejanje kot boljše, se često navaja kot primer kupljive lažnivosti. Podoben primer je tudi z drugimi (novinarji, zdravniki, uradniki itd.). A slabše je prodajati svojo dušo kakor svoje telo.“

Ko govori o ženi: „Kapitalizem je napravil moža za sužnja. Ženo pa, ki jo plačuje potom moža — če sama ne zasluži — za sužnjo sužnja, kar je najslabše suženjstvo.“

„Žena kot soproga in mati — torej kot spolno bitje — je izven vprašanja razvoja poklicnega udejstvovanja žene, zakaj ta razvoj je brezspolen. Ako žene postajajo odvetnice, poslovodkinje, trgovke in kontoristkinje, morajo postati brezspolna bitja kakor možje. V poklicih in trgovini ni mož in žena. Gospodarsko so vsi srednjega spola, kolikor je to človeško mogoče. Žena, ki ji je poklicno udejstvovanje samo v začasno podporo, dokler ne dobi primerneža moža, ne bo nikoli obvladala dela, kakor ga obvlada mož.“

Nekaj opomb k noveli: Izpoved doktorja Forcesina.

Marijana Kokalj-Zeljeznova.

Avtor hoče v noveli „Izpoved doktorja Forcesina“ (Vladimir Bartol, Ljublj. Zvon, marec 1931) z znanstvenim utemeljevanjem dokazati svojo hipotezo o ženi, posebno o intelektualki.

Ne mislim se spuščati v podrobno analizo novele, omeniti hočem samo nekoliko značilnih mest, ki posebno kažejo pisateljevo stališče napram intelektualki. Doktor Forcesini je nadarjen človek, ki je bil prvotno nasprotnik zakona. Nazadnje se je pa le oženil s tovarišico z univerze, ki ga je pa razočarala. Na podlagi izkušnje je sortiral vse žene v dva tipa (četudi se med tema dvema tipoma gibljejo milijoni točk v pozitivno in negativno smer). Do teh dveh tipov pa je prišel takole: „Ko si človek izbira družico, ima v glavnem dvoje tipov ženske na razpolago: ali tako, okrog katere mora plesati on, ali tako, ki sama pleše okrog njega...“ So pa tudi dekleta, ki ne plešejo okoli njega, pa tudi nihče ne pleše okoli njih, ker morda sploh ne mislijo na možitev z vsakim „X“. Danes si ne izbira samo mož družice, ampak tudi intelektualka moža. Morda je bolj izbirčna kot intelektualec ter išče za sožitje intelektualni ekvivalent, ne pa le „denar“. Ker pa Forcesini ne pripozna tipa moderne, izobražene žene, ne more priti do drugih zaključkov kot: „Ženska kot javna delavka, kot tovarišica moškemu, je samo moda ali pobožna želja prenapetih. Tudi jaz sem nekoč verjel, da se je ženska emancipirala in se bistveno izpremenila... Ženske ne spoznaš drugače razen v zakonu.“ Me žene pa lahko pridenemo: „Tudi moža ne spoznaš drugače kakor v zakonu.“ Ne čudimo se. Le v sožitju je pravo spoznanje — ostalo je plod domišljije in skritih želja.

Dr. Forcesini je zelo ogorčen na svojo ženo in pravi, da je bilo vse tisto visoko razumevanje samo spretno sredstvo samice, ki skuša ž njim ujeti moža! Mogoče, zakaj pa ne. Saj tudi moški, ko prosi, zlata usta nosi ter ubira strune, ki prijetno brne izvoljenki. Sploh je čas „lovitve“ epopeja laži od obeh strani s tragičnim koncem razočaranja.

Žena nima logike, svetovnega slovesa etc. in nazadnje je ta novela porazna razprava o inferiornosti žene — intelektualke, ki jo je posplošil kot

obče veljavni aksiom, kar pa seveda ne drži. Delo je vzkliko iz potrebe mlade duše, da se izgovori o „ženi-intelektualki“. Pač s čudnimi laži-intelektualkami je prišel mladi avtor v dotiko, da je odnesel tako porazne utise. Nikakor se ne strinjamo, da je žena ljubosumna na možovo delo in da ga ovira pri pridobivanju dobrih in uglednih pozicij. Nasprotno, še tako omejena žena suje svojega moža naprej, ker se vsaka rada greje v moževi slavi. Da pri tem ni čistega idealizma, ampak grob materijalizem, je umevno. Ne le v naši dobi materijalizma ampak vekomaj je bila vsaka karijera vezvana z materijalnim blagostanjem. In v pogledu „gmotnosti“ se ne ločita prav nič ženski in moški spol.

Forcesini smatra „beg pred žensko“ kot najboljšo sredstvo za ohranitev samostojnosti in genialnosti. Toda to je ostanek „romantike“. Današnjik (obeh spolov) ne beži pred istinitostjo v samoto, kjer bi se izživljal v „oh-ih“ in „ah-ih“, in se ne umakne, ker danes kot nikoli velja: „biti ali ne biti“. Vendar je doktorju F. pač najbolj trn v peti intelektualka. Z zaničevanjem ugotavlja, da še ni dala žena, ki je končala visokošolske študije, genialnih del. Po njegovi hipotezi bi morala postati vsaka absolventinja fakultete fenomenalno genialna osebnost. Seveda je nemogoče. Saj tudi vsak moški, ki konča univerzo, ni ustvarjajoč duh, ampak povprečnež, če ne celo čredni človek. (Massenmensch.) Mnogo je poklicanih, malo izvoljenih. Gorje, če ne bi bilo tako, potem bi kar mrgolelo „genijev“ in genialnost bi izgubila svojo vrednost. Veliko je slušateljev univerze, ki zelo mnogo obetajo — ki pa po dokončanih študijah ne dajo ničesar. Vzrok nikakor ni njegova, „družica“, ki mu je postrigla znanstvene peroti. Minilo ga je mladeniško navdušenje za „nadsakdanje“, polastila se ga je duševna letargija, ker je izčrpal svoje notranje bogastvo. Poleta genialnega duha ne ovira prav nobena stvar, in ustvarjajoče ali umetniško doživetje (ki je prav dobro opisano v noveli) zleti iz duševnosti kot raketa v realnost, dobi obliko, če je nositelj genialnih idej res genij. Lamentiranje in izgovarjanje: „ne morem delati,“ je tolažba sebi in pesek v oči drugim. V bistvu je pa tak genij le genij besed, ne pa del. Geniji so nenavadno marljivi in vztrajni, kar nam kažejo ogromna dela od Aristotela do Kanta, Goetheja, Edisona, Freuda etc. Zato pa spada doktor F. v „klub tistih sodobnih Newtonov“, ki sede pred kavarno, lenarijo, godrnjajo nad vsem vprek in se jeze na manjvredne duhove. Njih genialnost je v precenjevanju sebe, v skrajnem egoizmu in podcenjevanju vseh drugih, posebno pa žena.

Zal, da je imel doktor F. tako bridke izkušnje s svojo ženo-intelektualko. Bil je mlad in neizkušen. Morda bo v svojem drugem zakonu našel svoj „prvotni ideal“, ker pozna ne le primarno (lažno) ampak tudi sekundarno (istinito) naturo žene. Pomni naj pa, da so žene bolj sprejemajoči odn. reproduktivni duhovi kot pa ustvarjajoči, produktivni. Te druge vrste žene so redke, kot so redki tudi taki moški. Po naravi sta ustvarjena mož in žena drug za drugega ne samo v smislu oploditve za vzdrževanje vrst, ampak za dopolnitev duševnosti. V sožitju je treba velike virtuoznosti, žena mora biti potrpežljiva, mož pa poln razumevanja tudi za ono, kar leži izven kroga njegovega dela. Žena, resnična ali namišljena, spada v obtok življenja ne le doma, ampak tudi v javnosti — in tu je Ahilova peta¹⁾ moške samozavesti. Čeprav nimamo logike²⁾ in duše³⁾, imamo pa zdrav instinkt, ki nas orienkira v prostoru in času⁴⁾ pa tudi v transcendentnosti.⁵⁾

¹⁾ Grški junak Ahilej je bil ranljiv le v peto (primerjaj: Siegfried ranljiv le v hrbet).

²⁾ Zakoni logike = zakoni mišljenja, ki jih je prvi postavil Aristotel.

³⁾ Dušo odreka ženi Mohamed, s čimer se strinja doktor F.

⁴⁾ „Prostor in čas“ pomeni realnost, istinitost.

⁵⁾ Transcendentnost pomeni, kar je izven „prostora in časa“, kar je nadnaravno, zamišljeno.

K razstavi kluba likovnih umetnic v Ljubljani.

Vera Albrechtova.

Za slovensko kulturo je nedvomno velikega pomena prvi skupni nastop jugoslovanskih likovnih umetnic, ki bo za časa velesejma v Jakopičevem paviljonu prvič stopil kolektivno pred slovensko javnost. Lani so razstavile naše umetnice skupno s Hrvatami v Zagrebu, letošnje razstave se udeležijo tudi srbske umetnice.

Anica Zupanc-Sodnikova: Tihozitje.

Vse predpriprave za to skupno manifestacijo ženske likovne umetnosti vodi naša slikarica Elda Piščančeva. V njen atelje v Škofji ulici me je povedla pot, da mi kaj več pove o mladem klubu, ki je že po svoji razstavi v Zagrebu in Beogradu dokumentiral svojo pomembnost. V njem so zastopane že starejše, od prejšnjih razstav javnosti znane in priznane umetnice, a tudi najmlajše, ki

jim v svoji umetniški individualnosti z uspehom tekmujejo.

Teško mi je bilo, da sem jo zmotila pri delu ogromne kompozicije, malone dovršene slike „Kalvarija“, religiozne slike v modernem stilu. Hoče jo dovršiti še do razstave, čas beži in treba je hiteti.

Zdenka Ostović Pexidr-Srića:
Haulikova ulica.

Reska Šandrova:
Dvorište.

Desno: Elda Piščančeva:
Portré Primorke.

Levo: Henrika Šantlova:
Portré pevke.

Nasta Roičeva: „Naše more“.

— Samo par podatkov, saj se bo itak o priliki razstave pisalo več? —

— Klub likovnih umetnic je bil pred petimi leti ustanovljen v Zagrebu. Lani smo tudi me Slovenke razstavile ž njimi. Gmotni uspeh je bil nad vse zadovoljiv, na vsako razstavljalco se je prodal ena slika. Hrvatice pošljejo v Ljubljano 35 slik, o Srbinjah še nimamo točnih podatkov, izmed Slovenk pa bodo razstavile: Šantlovi Henrika in Avgusta, ki sta naši javnosti že stari znanki, dalje Anica Zupančeva, ki je študirala v Monakovem in Firenci; Doroteja Hauser, Nemka iz Vojnika pri Celju, ki bo to pot prvič stopila s svojimi minijaturami pred slovensko javnost; Renč Gorjup-Dufour, ki je študirala v Firenci, žena kiparja in slikarja Jože Gorjupa v Kostanjevici; Mira Pregljeva, ki je študirala v Zagrebu in živi zdaj v Litiji, nadalje najmlajša med nami Mara Kraljeva in jaz. —

— Pa tudi o Vas bi rada kaj čula? —

Dovršila sem študije v Firenci ter slikala nekaj časa tudi v Parizu. Evo vam mojih slik.

Po kotih in stenah se gromadijo portreti, tihožitja, pokrajine, skice in akti, žive priče večnega iskanja in hotenja. Vse se pripravlja in izbira, suši in — kliče: prijetno zelena, v svoji priprostosti rafinirana „Dobrina pri Celju“, na Pilonove obraze me spominjajoča slika „Portré pevke“, in zopet šop rumenih solnčnic in še toliko in toliko drugih, v raznih tehnikah in motivih, prijetno se izmenjavajočih v žarkem solncu poletnega popoldneva.

— In še eno vprašanje za slovo: kako živi slovenska slikarica od svoje ume: tnosti? —

Nisem čakala odgovora; njen in moj posmeh sta se razumela.

Poslovila sem se od te tihe in skromne umetnice, želeč njej in vsem njenim sovrstnicam čim največ uspeha: moralnega in materialnega. Ko pa sem stopala po temnem stopnišču, v očeh še polno luči in barv, mi je bilo v srcu težko — sama nisem verovala vanj...

Nadvladje moškega in ženskega spola v zgodovini narodov. (Konec.) Milica Stupanova.

Zanimiv pa je predvsem način, kako si je z rastočo močjo dotični spol, ki je podjarmiljal ostalega, prisvajal z nadvlado nad njim obenem vedno bolj in bolj tudi njegovo delo. V tem oziru nam nudi zanimive konkretne primere egipčanska zgodovina. Ko se je pod grškimi vplivom egipčanski moški svet polagoma jel boriti za svoje pravice, mu je začelo predsedati dosedanje domače delo, in na več listinah so se ohranile opazke, da je morala žena pomagati možu nadzirati dom. Torej sedaj egipčanska žena že ni več odklanjala domačih del kot poniževalnih, ker je njen vpliv že padal. Egipčan pa si je polagoma, korak za korakom, osvajal zunanja opravila in ženi vedno bolj odkazoval dom. Prav jsto sliko, seveda zrcalno, lahko opazujemo v naših dneh. Dandanes tudi samo še moški odklanja ženska dela kot poniževalna, žena pa je nasprotno ponosna, ako ima moško delo, in če ga izvrši prav tako povoljno kakor njen moški tovariš. Tako si osvaja polagoma vsa torišča moževega delovanja in deloma (n. pr. v Ameriki) že celo poizkuša možu obesiti domača opravila. Iz vsega tega se vidi, da ni posamezni spol za določena opravila posebno nadarjen in da torej današnja delitev dela nikakor ni naravno utemeljena, ampak da je odvisna izključno samo od tega, kateri spol da ima oblast v rokah. Vladajoči spol si vedno dodeli zunanja dela, ker so hvaležnejša in plodonosnejša ter združena s častjo in bogastvom, dasi so težavnejša. Pri mnogih primitivnih plemenih, ki so jih bili odkrili zadnja stoletja, so našli raziskovalci, da so žene obdelovale polje, medtem ko so se njih možje držali doma. Raz-

iskovalci so seveda take ženske večinoma smatrali kot pomilovanja vredna bitja, katere so njih leni močje do skrajnih mej izkoriščali. V resnici pa so imele te žene vso oblast nad svojimi možmi, dasi so kot vladajoči spol opravljale težavna zunanja dela. Pa tudi njih močje niso lenarili, kot se je to zdelo raziskovalcem, opravljali so pač samo odkazana jim dela za hišo in dom.

Moški nasprotujejo zunanjemu delu žensk in že od nekdaj utemeljujejo s tem, da žena telesno ni vzposobljena za trdo delo izven hiše. Da sloni ta trditev precej na šibkih nogah, so jasno pokazala vojna in povojna leta, ko so se ženske moči enostavno prilagodile prej nevajenemu težavnemu delu. Zgodovinska poročila pa omenjajo, da so bili pri vseh narodih, kjer so vladale ženske in torej opravljale zunanja dela, te močnejše ter sploh telesno in duševno bolj razvite kot moški. Na podlagi takih zgodovinskih podatkov lahko sklepamo, da nikakor ni biološka resnica, da je vedno moški večji in močnejši, ampak da je ta pojav samo posledica take stoletja trajajoče delitve dela med obema spoloma. Saj tudi pri živalstvu narava ne pozna slabjšega spola. Samci so sicer navadno lepše zunanjsosti, da ugajajo samici, po moči in razumu pa sta oba precej enaka. Kvečjemu lahko opazujemo, da so živali ženskega spola bolj pretkane, močnejše in drznejše, posebno kadar morajo braniti svoje mladiče ali pa skrbeti za njih hrano. Tako je tudi pri človeku današnje razmerje moči med obema spoloma samo posledica današnje razdelitve dela. Kakor okrnejo posamezni organi, kateri so vedno obsojeni k brezdeldju, kot je n. pr. okrnel slepič, odkar mu ni treba več predelovati celuloznih snovi, tako postane celotni organizem slab, ako mu ni treba nikoli preizkušati in meriti svojih moči. Vzporedno s porastom telesnih in duševnih moči enega spola pada drugi spol vedno bolj. K temu pa še pride povzdigujoča zavest lastne moči in zavedanje svoje oblasti, ki dviga vladajoči spol nad podložnega. Zato zaostaja vedno podrejeni spol v moči in velikosti za vladajočim spolom, pa naj gre za moški ali ženski spol. O mnogih narodih, kjer je vladala ženska, so se ohranila poročila, da so bile te ženske duševno in telesno bolj razvite kot pa njih močje. Tako so n. pr. germanisti dognali, da je bila germanska žena večja in močnejša kot njen mož. Našli so se ženski okostnjaki, ki so merili v dolžino 7 čevljev. Tudi v intelektu so prekašale ženske moške, kar so ti sami priznali in pripisovali ženam nadnaravne lastnosti (Veleda i. t. d.) Da je bila ženska večja kot moški, je dokazano še pri mnogih drugih narodih, ki so bili pod žensko vladavo, tako pri Galijcih, Puancih, Andombih, Bušmanih in Vateitih v Afriki. Za ostale narode manjkajo točni podatki. Da zaostane podrejeni spol telesno za vladajočim, temu je kriva menda tudi že v mladosti drugačna vzgoja, ker vemo, da rastejo otroci obeh spolov do neke dobe vzporedno enakomerno. Otroci vladajočega spola so pa pozneje telesno in duševno veliko svobodnejši, medtem ko so otroci podrejenega spola že v mladosti bolj navezani na dom. V teklu par rodov nastanejo seveda precejšnje razlike. Zato je zanimiv pojav naših dni, da sta v današnji mladi generaciji, ki je ravnopravna in kjer se vzgajata oba spola skoraj po istih načelih, duševno in telesno tudi ravnopravna in da med fantom in dekletom današnje dobe ni več tolike razlike, kot je bila še pred dvajsetimi leti.

Pač pa je dokazano, da izgubi vladajoči spol vedno toliko na zunanji lepoti, kolikor pridobi na moči in razumu. Že pri Egipčanih se glase poročila, da so bili močje lepši kot žene. O Špartancih in Libijcih je ohranjeno isto mnenje. O ženah iz Kamčatke pa so bili raziskovalci enoglasno mnenja, da so izredno grde. Tudi to je v zvezi z nadvlado in razdelitvijo dela. Vladajoči spol mora trdo delati, težavno in naporno delo pa vzame dotičnemu spolu v teku nekotlikih rodov vse zunanje vrline. Jasno se to še dandanes vidi, ko je brezdomna ženska spol povprečno veliko lepši kot moški. Tako se vedno vidi, da je lepota važna samo za podrejeni spol, ki si jo tudi vedno skuša ohraniti in povečati

z obleko in raznimi lepotili, samo da bi ugajal vladajočemu spolu, medtem ko nima pri spolu, ki ima oblast v rokah, lepota nikake važnosti. Tako najdemo v zgodovini narodov polno poučnih zanimivosti, ako jo posmatramo s tega stališča, kateri spol da je imel pri posameznem narodu v raznih dobah nadvlado. Samo po sebi se pojavi ob tej priliki vprašanje, kdaj da je bil narod srečnejši, ko je bil pod moško ali pod žensko oblastjo? Vsa znamenja pa kažejo, da ima v tem oziru vsako nadvladje enega spola nad drugim precej iste vrline in hibe. Vsak spol je postal na višku svoje moči krivičen napram drugemu ter ga zlorabljal in poniževal. Brezdvoma ima ženska oblast dve veliki prednosti pred moško, odpravo prostitucije in preskrbo nezakonskih otrok. Ti dve zahtevi pa sta že uresničeni večinoma tudi v dobi ravnopravnosti spolov. Tudi drugače je doba ravnopravnosti obeh spolov ona doba, ki je prinesla vsakemu narodu največ sreče in blagostanja. V dobi ravnopravnosti je moč razdeljena enakomerno med oba spola, med tem ko je pri enospolnem nadvladju vsa osredotočena v enem spolu, ki jo potem le prelakho zlorablja. V dobi ravnopravnosti nikoli ne velja dvojna morala, ena za vladajoči, druga za podrejeni spol. Tudi vlada navadno v dobi ravnopravnosti v zakonu še največja harmonija. Zakonca imata oba iste pravice in iste dolžnosti in sta si tudi v duševnem pogledu ravnopravna, ker sta bila vzgojena po enakih načelih. Tudi v starosti navadno ni velike razlike med obema, da bi bilo otežkočeno razumevanje obeh zakoncev. V dobi moškega nadvladja se poroči moški navadno prepozno in vzame premlado ženo, iz dobe ženskega nadvladja pa so se ohranila poročila, da je ženska precej pozno poročila in da je vzela navadno mlajšega moža, kar je vse v zvezi s preskrbo podrejenega zakonskega druga, ki pripade vedno vladajočemu spolu. V dobi ravnopravnosti pa zakon ni institucija za preskrbo, ampak je samo zakonska skupnost dveh ravnopravnih ljudi. Predvsem pa najdemo v zgodovini narodov jasne dokaze, da je stvarjala ravnopravnost obeh spolov vedno najugodnejša tla za prospek bodočega človeka — otroka. To dokazuje zopet jasno naša doba. Naše stoletje ni samo stoletje ravnopravnosti obeh spolov, ampak je tudi stoletje otroka. Istočasno ko so se začeli prvi boji ženskega spola za ravnopravnost, se je začel tudi boj za pravice otroka. V dobi nadvladja enega spola je volja tega spola odločilna pri vzgoji otroka. Vladajoči spol pa skrbi vedno predvsem za naraščaj svojega lastnega spola in za njegov čim lepši telesni in duševni prospek, medtem ko je vedno naraščaj podložnega spola več ali manj zapostavljen. V dobi ravnopravnosti pa imata oba spola enak vpliv na vzgojo svojih otrok, oba spola skušata istočasno in z enakimi sredstvi zagotoviti svojemu naraščaju lepšo bodočnost, tako da niso v dobi ravnopravnosti otroci nobenega spola zapostavljeni. Tako je v vseh ozirih ravnopravnost tista oblika tega večnega boja za oblast med obema spoloma, v kateri se lahko najlepše razvijajo značilnosti in posebnosti obeh spolov in v kateri je tudi otroku odmerjeno najprijernejšje mesto. A vkljub vsemu temu je ravnopravnost vedno samo prehodna doba, ki ne traja nikoli dolgo in se mora vedno prej ali slej umakniti neprimerno slabši dobi nadvladja enega spola, kar nam vedno z nova potrjuje zgodovina.

* * *

Literatura:

- Wells: Weltgeschichte.
- Vaerting: Neubegründung der Psychologie von Mann und Weib.
- Lamprecht: Einführung in das historische Denken.
- Mayreder: Zur Kritik der Weiblichkeit.
- Plöß-Bartels: Das Weib.
- Keyserling: Das Ehe — Buch.
- Dehmel: Seminar für Liebesprobleme.

*Če bi še mogel znova zaživeti,
bi želel ženo, ki bi mir sojila
v moj mrak, deset let mlajša, in nosila
z menoj usode temne delež sveti.*

*O, dvoje src v kristalnem gradu sanj!
O, žar pogledov! Čistost razodelij!
V zavzetja gledanju tako živeti
v zvestobi sinji brez omahovanj.*

*Tam ona in tu jaz. V en krog zajeta
oba, v ubranosti višjo, a ne vjeta
v uporna čustva nesoglasij spečih.*

*Preprosto jasni lek duhov svetečih
iz časov strogih: tih pogled le seže
do dna, kjer tajna dušo z dušo veže.*

Pesmi iz davnine.

Kristina.

I.

*V teh tihih urah, ki zajete so v trpljenju,
naj duša se pri tebi pomudi ...
še na trepalnicah visijo solze,
ki noč jih v svojih tajnah porodi.*

*Morda slovo je — morda je spoznanje novo,
da v urah tihih s tabo govorim —
združitev najina — ali ločitev trajna,
da v urah teh ob tebi jaz slonim.*

*Razkrivam ti skrivnost, ki sladka je le srcu —
lepoto njeno — nepojmljivi čar —
da bi prodril v ljubezni svetotajstvo,
spoznal vso njeno bol, njen raj in njen požar.*

II.

*Pobožna, tiha mi je danes duša,
kot da molitev bi iskreno izmolila,
in v sveti bi ekstazi vse bolesti,
uso težo blaznih misli potopila.*

*V bleščečo luč ozirajo oči se trudne
in iščejo v veri odrešenja —
le v eni sladki misli — ki je zatajena —
a cvet pognala bi sred razvalin življenja. —*

Inozemski glasovi o naši ženi. P. Hočevarjeva.

„Ženský Obzor“, revija čeških žen, se je v letošnji počitniški številki toplo spomnil jugoslovanske žene. Urednica Ana Ziegloserova je posvetila globoko pesem „Po popravé“ (po usmrtnitvi) boli onih naših štirih mater, katerih sinovi so lani izdihnili na morišču. A. Dolinayová - Vračanová je objavila daljši članek „Srbska žena“. Z dobrim poznavanjem srbske preteklosti in literature ter veliko ljubeznijo riše žitje in bitje srbske žene od najstarejše dobe do danes. Žal, da se je avtorica premalo seznanila s sodobnim življenjem Srbinke oz. jugoslovanske žene sploh. Ko bi se bila ozrla po našem feminističnem delu, bi bila videla še kaj drugega kot to, kar piše:

Srbska žena ne hodi v svojem razvoju po smeri zapadnih ali severnih žen, ne hrepeni po emancipaciji v tistem smislu, kakor se vobče razumeva emancipacija: enakopravnost z možem v javnem življenju, zlasti s svojim zunanjim vedenjem in nastopom. V Jugoslavijo, posebno v Srbijo, ne prodirajo v ženskem gibanju nazori o ženi v inozemstvu. Srbska žena si utira pot nezavisno od drugih, ona sploh ne potrebuje vzora, vzor si je sama: brez razrednih predsodkov, tedaj globoko demokratična...

Srbski ženi manjka samo eno: teoretična in praktična izobrazba. Zato ima žensko gibanje v Srbiji izobraževalni značaj. Samo v tem pogledu se Srbinjka lahko uči od evropskih žen...

V oddelku za umetnost in literaturo beleži isti „Ženský Obzor“ praški poset naših maturantk z ženske realne gimnazije pod vodstvom književnika prof. dr. Ivana Laha.

„Ženská Rada“, glasilo Nar. žen. saveza na Češkoslovaškem, št. 6. objavlja daljše poročilo o beograjskem kongresu in piše med drugim:

„Jugoslavija nas je presenčila z velikim razmahom vseh sil — in s krasnim, silnim ženskim gibanjem, ki se ga udeležujejo mlade žene, katerih duševni nivo je zelo visok.“

V istem zvezku poroča M. O. o 30 letnem jubileju naše Ivanke Klemenčičeve in ji želi še mnogo sile in vztrajnosti pri delu.

* * *

„Die Frau“, glasilo Nar. žen. saveza v Nemčiji, piše v svojem poročilu o beograjskem kongresu:

„Trajne vrednosti je vtis strnjenege, smotreno jasnega in — v kolikor dovoljuje vladna oblika — smelega državljanskega dela jugoslovanskih žen, ki so pod vodstvom ge. Petkovičeve, predsednice Nar. žen. saveza, ge. Štebijeve, predsednice Ženskih pokretov, in ge. Milene Atanackovičeve, mlade članice v načelstvu Društva Narodov ter točasne vladne zastopnice pri zasedanju Mednarodnega delovnega urada.“

Poročilo o vtisih s potovanja nemške delegatke po Madžarskem in Jugoslaviji je zelo značilno za sedanjó „mednarodno“ orijentirano nemško duševnost, ki se nikakor ne more dvigniti nad šovinistično pojmovanje predvojnih Nemcev. Znana feministka Dorothee von Velsen pride kot mirovna zastopnica na mednarodno mirovno konferenco v Beograd, pa na vsem potovanju po „vzhodnih“ osamosvojenih zemljah ne vidi drugega kot to, kakšna bi morala biti naloga Nemcev, da se ohrani in dvigne narodna zavest nemških naselbin po Ogrskem, v Zemunu, Novem Sadu in celo v — Dalmaciji!

„Die Österreicherin“, glasilo Nar. žen. saveza v Avstriji, zaključuje svoje zelo simpatično poročilo: „Za sijajni potek konference se imamo predvsem zahvaliti izvrstnemu pripravljalnemu delu jugoslovanskih žen.“

* * *

V Ženevi je predavala o jugoslovanski ženi Emilie Gourd, ki je imela važno mesto na beogr. kongresu in se je ustavila tudi v Ljubljani (Gl. zadnji ž. Sv.). Govorila je pred ogromnim številom domačega in mednarodnega občinstva, vsa polna iskrenega navdušenja za naše ženstvo in našo zemljo. Posebno je poudarila: *Inteligentne Jugoslovanke so si nenavadno hitro osvojile vse kulturne pridobitve zapada, obenem pa so si znale ohraniti svoje posebno obeležje, ki ima toliko mikavnosti.*"

„Kakšnega moža si želi sodobna žena.“^(*)

Čitala sem v zadnji številki „Ženskega Sveta“ tudi vprašanje: „Kakšnega moža si želi sodobna žena“, in sicer prvi članek, ki ga je pisal neki N. N. Morda je hotel dotični članek prav s tem izsiliti odgovor od deklet. Oprostite, ker je moj odgovor preprost. Sem kot kmečko dekle pač tudi samo kmečko izobražena, vendar mislim, da sme povedati svoje misli tudi preprosto dekle. Kaj naj torej odgovorimo na to žalostno sliko slovenskih deklet, kakor jo gledamo v tem članku?

Če tudi neizobražena, sem vendar imela mnogo prilike spoznati fantovske in dekliške duše. Moje prepričanje je, da so dekleta v svoji notranjosti plemenitejša od fantov. Res je mnogo deklet brez dekliškega ponosa in čuta, ki so se vrgle v vrtnec življenja kakor žival, toda koliko od teh gnilih življenj imajo moški na vesti.

Vsako dekle želi biti ljubljeno, in tako dobi človeka. Ah kako lepo zna govoriti, tako ji ni govoril še nihče. Oklene se ga z vso svežo ljubeznijo, z vso dušo, toda zgodi se dandanes skoro brez izjeme, da ti ta sladka duša zahteva dvoje kot žrtev: ljubezen in čast. Če je mladenka dovolj ponosna, ga zavrne. Dobi drugega, pa zahteva isto. Mar bo imela toliko moči, da bo zopet žrtvovala ljubezen? Ali je ne bo postalo strah pred bodočnostjo, pred osamelostjo. Da, mnogo se jih poroči iz tega razloga. Mnogo si jih s svojo teptano častjo pribori nesrečno zakonsko življenje. Toda koliko jih je ostalo! Zavrnjena je njih ljubezen, poteptana čast, srce prazno.

Ali je potem čudno, da dobi tujec od tujke poljub in da se to uničeno življenje vrže prvemu v naročje, če ji tudi samo s prstom migne! Ne, v teh podlih primerih ni kriva samo nemoralna, marveč v mnogih tudi socialne razmere.

Dalje pravi članek, da ni več onih pristnih slovenskih deklet itd. Kaj naj odgovorimo tu? Še so, še jih imamo, fante in dekleta, na katere zre lahko narod s ponosom. In tu moram pristaviti: tudi ljubiti znamo še plemenito, samo priliko nam dajte, da bomo plemenite ljubile.

Fantje, zavedajte se, da ste kakor koli, na katere smo navezane z vezjo ljubezni. Če boste vi sami trdno stali, kdo nas bo vrgel! Stojte in bomo stale z vami, bodite plemeniti in bomo plemenite z vami. Pomnite, da nas naravnate preveč po svoje kakor vrtnar mladiko h kolu.

Priznam, če bi bilo več tako mislečih fantov, kakor je dotični N. N., pa bi ne gledali tako žalostno sliko slovenskih deklet.

Jaz pa bi si zase želela moža srednjih slojev, bodisi kmeta ali obrtnika, in sicer vernega in plemenitega, ne samo v besedi temveč tudi v dejanju. Kot žena bi se pa zavedala, da sodobni čas ni čas mehkušnosti, da potrebuje narod močnih sinov in hčera, in bi v tem zmislu tudi vzgajala svojo decu.

^(*) Odziv na vabilo v 2. št. ž. Sv.

Marjanca S.

Po ženskem svetu.

Victoria Kent, ki jo je, kakor smo že zadnjič pisale, nova španska vlada imenovala za ravnateljico vseh zaporov v državi, je že začela uvajati važne reforme. Predvsem je določila, da dobivajo kaznjenci še enkrat toliko hrane na dan kakor prej. Ta uredba se mora izpolnjevati točno, zato je ustanovljeno še posebno nadzorstvo za načelnike kaznilnic. In kdo je v nadzorstvu? Jetniki sami. Kadar dele hrano, je med jetniki določen eden, da gleda, kako se naredba izpolnjuje. Če bi se zgodilo kaj nepravilnega, se nadziratelj lahko pritoži naravnost na ravnateljstvo.

Victoria Kent je mlada odvetnica v Madridu. Odlikuje se po temeljitem juridičnem znanju, močnem organizacijskem zmislu in neomajni odločnosti.

Pretresljiva statistika. V Ujedinjenih državah Sev. Amerike so objavili statistiko rojstev in smrti v minulem letu. Krvava je šte-

vilka, ki pravi, da je umrlo lani v tej državi šestnajsttisoč mater!! Pa ne starih ali kako drugače bolnih, nego 16.000 žensk na porodu ali na posledicah porodnih nepravil. V tem pogledu prekaša Unija vse druge države na svetu, nikjer drugje ne zahteva materinstvo toliko življenjskih žrtev. Na vsakih 1000 porodov pride 6 smrtnih primerov, vsakemu tisoču novorojenčkov žrtvuje 6 mater življenje! Številke so tem bolj pretresljive, če pomislimo, da je baš porodništvo v Ameriki silno razvita veda in da država zelo skrbi za nego mater in dojenčkov. Skoro po vseh krajih imajo posebne materinske zavode, kjer dobe matere potreben pouk in navodila, najpotrebnejše pa tudi pomoč in postržbo ob porodu. Pa vendar še toliko nesreč! Statistika je dokazala, da je skoro vsem smrtnim primerom kriva nepoučenost in brezbržnost mater!

V New-Yorku so sklicale zavedne žene veliko zborovanje, udeležile so se ga žene z vseh držav Unije in so določile, kaj le treba storiti za zaščito porodnic. Pridružili so se jim zdravniki, socialni in cerkveni uradi, ki so s podporo države že započeli delo, ki naj reši ženo brezpotrebne žrtve materinstva.

Ricarda Huch je največja sodobna nemška pisateljica in priznana zgodovinarica. Živi v Berlinu. Izdala je že dolgo vrsto obsežnih romanov, povečini zgodovinskih. L. 1914. je objavila roman „Der grosse Krieg in Deutschland“, ki ga štejejo med najmočnejše knjige tiste dobe. Pred kratkim je nemški književni svet praznoval njeno šestdesetletnico. Pri tisti priliki je prejela številna odlikovanja, pruska Akademija umetnosti pa jo je nedavno izvolila za predsednico literarnega oddelka, ki mu predseduje Heinrich Mann. Mesto Frankfurt a. M. ji je letošnje podelilo Goethejevo nagrado, katero dobe le najodličnejši predstavniki nemške umetnosti in znanosti. Saj je bil zadnji, ki je prejel to visoko odlikovanje, znani dunajski psihoanalitik prof. Freud. S podelitvijo Goethejeve nagrade je genialna umetnica Ricarda Huch uvrščena v vrsto najznamenitejših sodobnih nemških duševnih velikanov.

Zena - domovina - narodstvo. Pod tem geslom je zborovala Zveza ženske kulture v Achenu. Pojasnjevale so nalogo nemške žene v sedanjem gospodarsko in politično težkem času. Ta naloga gre preko domače

Higijena.

ZDRAVSTVO IN LEPOTA. (Nadaljevanje.)
Piše dr. E. Jenko-Grojerjeva.

Črne točke in mastne kože.

Črne točke, comedoni, so zopni spremljevalci mastne kože, ki nastanejo od preobilnega nabiranja olja v lojnicah, kjer loj porčni, ko pride v dotik z zrakom, ki vsebuje prah, saje itd. Ogrci se najraje pokažejo na licih, na čelu in nad nosnicami.

V težkih primerih so tudi v ušesih, na prsni in na hrbtu. Osebe, ki so podvržene nevščnim ogrcem, jih večinoma stisnejo iz kože s prsti od obeh strani, da brzigne lojni črvček iz luknjice. Toda to pomaga le hipno, ne obvaruje pa proti ponavljanju tvorbe comedonov, niti ne ublaži razdraženosti kože po stiskanju.

Številna kozmetična sredstva proti ogrcem vsebujejo vodikov dvokis H_2O_2 , zato se učinek teh sredstev omejuje na zunanji efekt; enostavno pobeli črne pikice, zunanje konce ogrcev, da jih vsaj nekaj časa ni videti, toda jih ne odstrani, niti temeljito ne ozdravi kože. Citateliče teh vrstic, ki trpe na ogrcih ter se jih želite na ceneni način za stalno iznebiti, se ravnajte po tem-le nasvetu: fejte počasi, pazite na redno prebavo, ne čitajte med jedjo, ker čitanje zaustavlja dotok krvi in s tem pospešuje prebrzo tvorjenje loja. Toliko v splošno zdravstveno navodilo. Kozmetično postopanje, ki je tudi potrebno za kožo, zahteva pred vsem umivanje s toplo vodo in penasto milnico, potem sušenje brez drgnjenja s frotirno brisalco. Šele potem se odstranijo ogrci ali z navadnim stiskanjem z dvema prstoma ali

dolžnosti. Žena mora čutiti zvezo skupnosti. Velik pomen za pomoč domovini pripisujejo Nemke tudi športu, telesni kulturi, vzgoji in pouku.

† **Antigna Kolombatovičeva.** Ameriškim Slovenkam je zelo težko po njej. Živela je v Chikagu kot soproga našega generalnega konzula, letos pa je nenadoma umrla za ponesrečeno operacijo. Pokojnica je spisala precej knjig v ruščini; nameravala je posloveniti nekatere odlomke iz svoje „Psihologije žene“ in jih priobčiti v „Zarji“. Pri srčno se je zanimala za življenje naše izseljenke, hodila je na zborovanja „Slovenske Zenske Zveze“ in tudi pisala v društveno glasilo „Zarja“. Bila je med onimi redkimi ženami na naših konzularnih zastopstvih, ki se res živje v socialne in kulturne razmere našega življa v tujini ter se s srcem in razumevanjem udeležujejo njegovega dela.

Mednarodna zveza poklicno zaposlenih žen je imela sredi avgusta t. l. kongres na Dunaju. Posebno važna točka na tem zborovanju je bil razgovor o ustanovitvi ženske banke. Američanke imajo že banke, ki so izključno v ženskih rokah.

s posebnim ščipcem; potem pa se namočijo košček vate v sledečo tekočino, rahlo ožme in pomaže po koži:

Zveplenega cveta 1 gram, kafirnega špirta in lavendlovega špirta po 2 grama, kolinskega špirta 4 grame, destilirane vode 60 gramov. Predno se začneš mazati, dobro stresi stekleničko.

Večkrat se je že zgodilo, da se lojnice v skupinah vnamejo, tvorijo mozolje, abscese, gnojne tvore. V takih primerih dotoči zdravljenje zdravnik.

Vpliv solčne pekočine na polti.

Solčna pekočina povzroča barvo polti, ki jo dobi epiderma, ko je izpostavljena njenemu vplivu. Temnopolte, belopolte, vse trpe več ali manj od žgočih solčnih žarkov. V naši dobi športov prevladuje strast do avtomobilov, motorjev, aeroplanov; bolj skromni se zadovoljujejo s kolesom, tenisom ali s konjem. Pri vseh omenjenih športnih udejstvanjih je koža na obrazu posebno prizadeta; pod vplivom naglega kroženja zraka po njej in od solčne pekočine nekako zveme, kar se napačno pripisuje samo vetru na morju ali burji na gorah, ko brije po licih in ušesih, po vratu in rokah itd. Da se omeji neposredno draženje epiderme in si polt ohrani normalno svežost, so že od nekdaj znane šege in navade, ki so do sodobnih časov še v rabi, n. pr. solčnik, sedaj moderen pri solčni kopeli tudi pri nas, dočim je na solčnem Vzhodu pri Kitajcih, Japoncih, Indijcih stalno v navadi; noša širokih slammikov pri ameriških narodih, zlasti po Južni Ameriki, kjer se z njimi pokrivajo jezdeci-krotilci koni, da si

zavarujejo glavo proti solnčarici. Spomnite se turbanov, ki jih nosijo afriški narodi, kozuhovinaste „papuhe“ na glavi kavkazca, vsi imajo empirični pomen, t. j. obvarovati si glavo pred solnčno pekočino. Angleži nosijo na jugu tipične bele šleme, v katerih je probkovina s posebnim pokrivalom za tilnik; v Italiji in Spaniji nosijo ženske na glavi gosta čipkasta pokrivala ali rdeče rute, ki tudi odbijajo škodljive žarke. Dalmatinke imajo bele rute, obrobliene z zelenino, ter prav lično zložene na glavi, ne kake vrste peče. Srednjeevropska šega je pri športih nositi posebni platnen šlem, zelene naočnike; pri tenisu in kopanju na prostem pa zelen ali bel senčnik.

Veliko je število predrznih, ki se ne boje porjaveti, ter so posebno ponosni, da se brezzaščitno pečejo na soncu.

Le prva mladost zmore te vrste poskuse, ako ima posebno odpornost in gostoto derme, da ne utрпи globljih poškodb. Včasih prekasno joče kaka lepotica za svojo lepo poltjo, ki jo je prežgala in si je prožnost polti uničila.

Cepjene čitateljice, ki se rade izpostavljate soncu, ne pozabite si poprej namazati obraz s primerno mažo, kožo telesa z oljnim oljem ali lanolinom, potem šele boste brez skrbi ogorele.

Kadar vas zadene solnčni pik, je vaša koža kakor žerjavična nijansa, vroča, suha, boleča, nekoliko nabrekla, nekako nepristojna. Pristna barva je izgnila, nadomestila jo je nadražena opekline prve stopnje; kadar se pojavijo mehurji, pa druge stopnje.

Da ne bo koža kakor opeka, jo močite z raztopino vodikovega peroxyda (2%), ter ga razredčite z navadno vodo (10 delov vode, 1 del raztopine), ali z limonovo vodo. Mažite s tem kožo, ne drgnite, da ne povečate nadraženosti.

Menjajte to mazanje s precej enim hladnim mlekom; pustite, da se vsakokrat posuši na koži, potem znova močite lice z njim, tako da sproti namakate košček vate v njem in močite obraz. Mesto mleka lahko rabite čaj iz krebujlice, ki tudi dobro učinkuje.

Vzemite eno pest te rastline ter jo vrzite v ½ litra vrele vode, pokrijte lonec, odstavite in mlačno uporabljajte. Ta priprosta sredstva so učinkovita in v prvi stopnji opekline hitro odpomorejo. Predno pride do nadražnosti kože po solnčnem pikju, svetujem, da se zavarujete s rahlim masiranjem kože z lanolinom ali kakaovim maslom, kajti oboje je hranilno za dermo, oslabljeno ali utrujeno od solnčnega pika in naglega zračnega kroženja.

(Dalje prih.)

Kako pripravimo ženo za porod.

Pred porodom se mora žena temeljito skopati ali umiti v topli vodi, klistirati, da se izprazni spodnje črevo, in še enkrat umiti spodnji živet s toplo vodo, kateri se pri-meša par kapljic lizola. Nato si priveže svežo obvezo, obleče spalno srajco, copate in

domačo haljo. Če ima žena dolge lase, jih mora splesti v 2 precej trdi kiti. Tako pripravljena porodnica s pravilno pripravljeno posteljo laglje čaka na porod. Mizica, na kateri morajo biti pripravljene vse stvari, naj bo prav blizu postelje, da ne bo treba iskati in begati okrog po sobi.

Kaj naj ima žena pripravljeno záse pri porodu?

3 trebušne pasove iz mehkega blaga, mušlina ali flanele, 1½ m dolge ter ½ m široke, oprane in zlikane. S tem pasom se porodnica povija takoj pri porodu in tudi še potem, ko vstane; na straneh si ga spne z iglami. Tako povita ženska dobi zopet nazaj svojo prejšnjo vitko linijo. Dostikrat se vidi, posebno pa po kmetih, da ima žena po porodu ravno tako velik trebuh, kakor ga je imela pred porodom.

6 mehkih flanelastih, 50 cm v kvadratu velikih kosov, ki se polagajo bolnici pod hrbet.

24 obvez, čistih in prekuhanih, lahko se napravijo iz slabega ali strganega perila, samo da je čisto in mehko. Ni pa vsaka cunjia dobra, kakor to mislijo nekateri ženske.

6 brisač,

6 rjuh,

12 zaponk,

¼ kg vate,

vazelin,

2 kosa nepremočljivega platna,

stekleničko lizola,

nočno posodo,

umivalnik,

vročo in mrzlo vodo,

milo,

irigator,

zavoj časopisnega papirja.

Sicer pa svetujem vsaki ženi, da gre roditi v bolnico; tam sicer ni potrežba bogve kako izvrstna, pa bo že prestala tistih par dni. Tam ima vsak trenutek zdravnika na razpolago, če se pojavijo komplikacije. V Ujedinjenih državah skušajo popolnoma odpraviti babice; te smejo samo v obliki strežnic delati skupno z zdravnikom. Porod se šteje med najvažnejše kirurške slučaje in marsikatera ženska je že palača to s svojim ali otrokovim življenjem, ker ni hotela poslušati nasveta, da bi šla v bolnico.

Pri porodu so precej prizadeti tudi urinarni (sečni) organi, zato se porodnici rada zapira voda. Ako se voda ne pojavi 10—12 ur po porodu in če ni zdravnika, naj se poskusi s sledečimi sredstvi:

a) položiti pod bolnico posodo tople vode, b) dati jej precej tople obkladke na mehur. Po porodu je skoro vsaka ženska zaprta. Strežnica mora skrbeti, da gre bolnica točno vsak dan na stran. Vsake 3 ure je treba dati bolnici nočno posodo, splovidlo umiti s prekuhano vodo ter ji dati svežo obvezo. Najboljše purgativno sredstvo je ricinovo olje. Splošna nega bolnice obstoji v vsakdanjem umivanju. Vsako jutro okrog 9. ure umij bolnico vso s toplo vodo ali alkoholom, oble-

ci jo v čisto srajco, da j ji čisto obvezo, obleci ji posteljno jopico in ji počesi lase. Če je žena navajena, da se malo napudra, naj stori to tudi v postelji. Zakaj bi ji tega ne privoščili, ako se tako bolje počuti.

Kdaj naj porodnica vstane?

Peti dan lahko sedi na postelji, podprta z blazinami, sedmi dan lahko prosto sedi na postelji, deseti dan lahko vstane in sedi na naslanjaču, štirinajsti dan se lahko prosto giba po sobi in stanovanju. Pri nas vstajajo ženske še pred tednom, domače delo jih

goni iz postelje. Taka žena se po porodu počasi popravlja; marsikatera hira vse življenje zato, ker je morala prerano vstajati. Hrana doječe matere naj ne bo veliko drugačna, kot je je vajena. V prvih 48 urah lahko dobi mleko, juho, čaj in prepečenec z maslom, v drugih 48 urah lahko je poleg omenjenih jedi še jajca, gres kuhlan na mleku in škodolico kave na dan. V tretjih 48 urah poleg omenjenih jedi belo meso od perutnine, krompirjev piré, kakao. Po 6 dneh zopet lahko uživa navadno hrano.

L. Megličeva.

Kuhinja.

Rezanci s sirom. $\frac{1}{2}$ kg širokih rezancev skuha v slani vodi; razpusti v kozici 10 dkg presnega masla in stresi nanje odcejene rezance, požvrkljaj $\frac{1}{2}$ l kisle smetane z 2 rumenjaka, primešaj še $\frac{1}{4}$ kg domačega sira (skute) in umešaj med rezance. Potem postavi kozico v vročo pečico, da se zmes nekoliko poduši.

Priprosta mlečna juha. Čašo naribanega rženega kruha stresi v malo kropa in kuhaj toliko časa, da se gosto skaši. Potem prilij 1 l vrelega mleka, 6 dkg presnega masla in malo soli; vse to prav dobro premešaj in vžvrkljaj še rumenjaki. Ko je rumenjaki v juhi, jo moraš takoj dati na mizo, drugače se preveč zgosti.

Nekaterim je bolj všeč mlečna juha z gresom, 3 žličke belega gresa vžvrkljaj v mrzlo mleko in potem zakuhaj v 1 l vrelega mleka. Osoli. Predno neseš na mizo, umešaj malo presnega masla in rumenjaki.

Smetanova juha. $\frac{1}{4}$ l kisle smetane in 3 večje žlice moke žvrkljaj, razredči z mrzlo vodo in zakuhaj v 1 l vrelega mleka. Pri vlivanju v mleko mešaj neprestano. Ko je dobro prevrelo, da je kuhano, osoli in dai na mizo z narezano zemljo (kocke).

Čokoladni hlebčki. 30 dkg moke, 12 dkg sladkorne sipe, 8 dkg nastrgane „Mirim“ čokolade, 1 jajce, 1 žlico ruma, $\frac{1}{2}$ zavitka pecivnega praška in malo vode vgnei v testo. Razvaljaj ga v pol centimetra debel minc. Izreži z obodcem hlebčke ter vsakega drugega pomazi z marmelado, da se z drugim pokrrije. Na vrh pomazi beljak in vtisni v sredo ali polovico oreha ali pinjolo ali olupljen mandelj. Potem peci hlebčke v primerno vroči pečici.

O mezgah (marmelah) iz domačega sadja. Deni sadje v primerno velik kotliček ali kozo, ki mora biti skrajno čista, glazura brezhibna. Najboljše je, če uporabljaš za mezge posebno kozo in posebno leseno, skrajno snažno kuhalično. Pristavi na jak ogenj, a na zaprto ploščo, da se ti ne prisodi. V začetku, ko je sadje še bolj celo in se še nič ne giblje vsled vrenja, je ta nevarnost največja. Zato pridno mešaj, posebno od dna, pa tudi zato, da sadje dobera zmečkaš in da postane kašasto. Ko je zavrelo, pazi, da ti bo vrelo močno in

zdržema, a pridno premešavaj, da se ne pripali. Sadje kuhaj vedno z olupki in pečki (maline, ribez, kosmulje), ker vsebujejo snovi, ki mezo želatinirajo (strdijo, naredijo žilčasto). Celo višnjam in slivam radi pridenemo 1—2 pesti izluščenih koščic, ki jih prav ohlapno zavijemo v belo, dobro izprano vrečico iz tankega, luknjičastega, blaga (etamin, organin). Sadna mezga naj tako vre naglo 20—30 minut. Dolgost vrenja zavisi od sočnosti sadja, njegove množine in jakosti ognja. Ko je vrelo sadje svojih 20 do 35 minut, ga pretlačí vroče skozi žimnato sito, pečke pa vrzi proč. Stehtaj pasirano mezgo in odtehtaj ravno toliko drobnega belega kristalnega sladkorja, stresi ga v mezgo in vnovič pristavi. Lahko pa tudi zmes zdaj pokriješ in pušiš stati do večera ali do drugega jutra na suhem, hladne prostoru. Večkrat premešaj, da se sladkor raztopi. Ko mezga vnovič zavre, je to treba običajno kuhati še 15—20 minut in zopet pridno mešati. Po tem času je navadno že zadosti gosta.

V splošnem opazuj tole: Mezga je kuhana, če se površina prične svetiti in postaja bolj strjena. Če pogledaš nizko ob strani, vidiš, kakor bi se hotela pokriti s prav tanko kožico. Kaplje mezge, ki se prijemajo stranske stene posode, ostanejo na svojem mestu in ne stečejo nizdol. Če zajameš z majhno žličko malo mezge in jo ohladiš, postane trda in se pokrje s tanko kožico. Pazi, da mezge preveč ne skuhaš. Napaka je manjša, če jo skuhaš premalo, kajti to se da po par dneh popraviti s ponovno kuho. Sicer pa postaja vsaka mezga s časom bolj gosta. Preveč skuhana mezga pa izgubi svojo lepo naravno barvo, in njen fini vonj se umakne okusu po prežganem sladkorju. Čez nekaj časa pa postane tako trda, da jo komaj spraviš iz kozarca. Pomni še to: Čim krajši čas kuhaš mezgo s sladkorjem, boljši okus in lepšo barvo ji ohraniš.

Pen ni treba pobirati z nobene mezge, ker vsebujejo mnogo aromatičnih snovi. Samo če bi bile umazane, jih moraš pobrati. Ker pa imamo dandanes na razpolago mnogokrat prečiščeni kristalni sladkor, se to skoraj več ne pripeti, Pazi zato na čistoto in kakovost sladkorja za ukuhanje.

Breskve ne želatinirajo rade. Zato je dobro, če kuhamo z njimi nekaj jabolčnih pečk in olupkov, predno jih pretlačimo. Med kuhanjem si pripravi kozarce za me-zgo. Glavno je, da so brezhibno čisti in popolnoma suhi. Dobro je, da jih tik pred uporabo še dobro izplakneš z najfinejšim 96% špiritom in nič več ne izbrišeš. Z istim špiritom lahko oplakneš po več kozarcev. Mezgo devaj še vročo v kozarce, a vedno samo po žlicah, da ti kozarci ne počijo. Ko so vsi do roba polni, jih postavi v senčen kraj brez prepiha in jih narahlo pokrij s krpo ali čistim papirjem, da jih zavaruješ pred muhami in prahom. Tako naj stoje 2 dni. Medtem časom se bo mezga sesedla in pokrila s kožo. Vrh kože položi okroglo urezan listek pergamentnega papirja, ki si ga pomočila v špirit, in zaveži kozarce tesno z dvojnimi pergamentom. Hrani jih v suhem, mračnem, a ne zatohlem prostoru. M. M.

„Jajnine“ s svežimi paradižniki. Za 10 oseb: $\frac{1}{2}$ kg „Jajnin“, 10 dkg surovega masla, 8 dkg moke, $\frac{1}{2}$ kg paradižnikov, $\frac{1}{16}$ l belega vina, 12 dkg gob.

Naredi prežganje, ki ga zaliješ po potrebi z vodo ali juho. Deni vanj $\frac{1}{4}$ kg kuhanih „Jajnin“ (makaronov, spagetov ali polžkov) in $\frac{1}{2}$ kg pretlačenih paradižnikov ter kuhaj vse skupaj. Boljša bo jed, ako ji priliješ gornjo količino vina in prideneš gobe.

Gobe. Očejene gobe deni za hip v slan krop, potem jih stresi na čist prt, obriši in naloži v steklenice. V vsako posodo prideni par zm belega popra in listek muškatovega cvetja. Zalij z dobrim kisom, ki je zavrel in se ohladil. Na vrh deni dve paličici navzkriž in nalij za prst olja.

Dober jabolčen zvitek. 15 dkg dobrega presnega masla mešaj kakih 20 minut, primešaj mu 4 žlice mrzle vode, potem ugneti $\frac{1}{4}$ kg moke. — Ko je gladko, razvaljaj in položi tako v namazano pekačo, da visi rob testa po robu pekače. Zdaj naloži po testu na dnu na kolesca narezanih jabolk, natrosi malo rozin, sladkorja in sladke skorje (ci-meta), zgrni robove testa in speci.

Gospodinjstvo.

Suknene obleke se lepo čistijo, ako jih po obeh straneh dobro obrišemo z gobo, ki je namočena v sledeči tekočini: V pol litra vode namakamo nekaj ur kakih 20 lavorjevih listov, v to vodo potem pomakamo gobo. Da se odstrani neprijetni lesk iz rabljenih volnenih stvari, je večkrat že dovolj, ako dotične madeže — lesk — nalahno zmočimo in dobro skrtačimo. Ko se potem blago posuši, se zopet po niti krtači. Večkrat izgine tudi lesk, ako držimo dotična mesta nad vodno paro, potem dobro skrtačimo ali pa ako jih malo zmočimo in na narobni strani polikamo z vročim železom.

Perzijska jajca. Zreži sočno čebulo na prav tanke rezine, a jih svetlorjavo prepraži na presnem maslu ali na masti. Potem odlij maščobo, stresi čebulo na pogret krožnik in jo pokopaj z limono. Nato hitro opeci jajca (volovsko oko!) ter jih položi na čebulo. Po vrhu potresi še sesekljanege peteršilja.

Kumare in gobe v kislu. Izkušana gospodinja priporoča ta način: Kumare obriši, posoli in pusti, da stoje 4 ure. Potem jih obriši, naloži v posodo, deni vmes malo šalotke, janeža, košček korena, žličko gorčičnega semena. Nato ulij nanje dobrega mrzlega kisa, (pravi vinski kis je najboljši), ki je poprej prevrel. Položi na vrh dve paličici navzkriž in nalij za prst olja, pa zaveži. Kumarice morajo biti zdrave in dobre vrste, potem se drže več let.

Marengo bitkek. Napoleonov kuhar ni imel masti. Potolkel je za prst debele in dolge kose govedine, popopal in posolil ter opekeli hitro na razbeljeni ponvi. Luknjice v mesu se pri tem zapro in meso ostane mehko.

Dobri telečji zrezki. Zarebrnice ali drugi telečji kos potolci, posoli, namaži malo s stolčnim česnom in kumino, opeci naglo na maslu in potrosi, tik predno daš na krožnik, s peteršiljem in timijanom.

Marmeladni zvitki: 20 dkg moke, 5 dkg sladkorne sipe, 5 dkg presnega masla, 2 jajci, 4 žlice piva, malo soli, 20 dkg marmelade, 2 dkg vanilijeve sladkorne moke, 15 dkg kvasa.

Primešaj kvasu žlico mleka, žlico piva ter žlico moke. Posebej pa vgneti testo iz moke, masla, jajec, sladkorja in piva. Prideni umešeni kvas in čaj, da vzhaja. Ko testo naraste, ga razvaljaj na $\frac{1}{2}$ cm debel mlinec in ga razreži s koleščkom na 15 cm dolge, 12 cm široke kose. V sredo vsakega kosa deni žličko marmelade ter ga podolgem tesno zavij. Položi te zvitke, dobro z moko potresene in precej daleč narazen v namazano pekačo, tam naj zopet vzhajajo, potem jih pa speci. Pečene potresemo z vanilijevim sladkorjem. Rosandra.

Kako čistimo srebrne stvari. Prav lahko napravimo same jako dober prašek, s katerim pridemo do istega uspeha, kakor če kupujemo drage preparate. Vzememo 4 dele vode in 1 del prav dobro in gladko stolčene krede, ki jo še presejemo, da ne ostane kak kamenček vmes. Potem prilijemo približno 60 gramov salmijaka, pa spravimo v steklenico in dobro zamašimo. Kadar hočemo očistiti pribor, ga namažemo s to raztopino in z volneno krpo in še z drugo mehko čunjjo. Svetlo kožuho-vino čistimo istotako z zdrobljeno kredo. Prav dobro jo segrejemo in ko je vroča, jo posujemo na kožuhovino. Ko se ohladi,

manemo dobro proti dlaki, da se prah utere do kože. Naposled vzamemo prožno bambusovo palčico in kožuhovino narobe dobro stepemo, da odleti ves prah iz dlake in z njim tudi umazanost. Za temno kožuhovino jemljemo otrobe in čistimo na isti način. Za čiščenje kožuhovine je dober tudi lojavec v prahu, katerega uteremo v kožuhovino proti dlaki. Lojavec pustimo v kožuhovini do drugega dne, potem pa dobro iztrepljemo, da se prah popolnoma odstrani.

Kako odstranimo rjo iz niklastih predmetov: Najprvo namažemo predmet oziroma madež z vazelinom ali pa z oljem in pustimo par dni, da se nekako omeleča. Potem pa malo odrgnemo madež s cunjico, namočeno v salmijaku. Če bi madež še ostal, kanemo nanj kapljico kloridne kisline, razredčene z vodo; treba pa je jako hitro obrisati. Potem se nikel dobro omije in ko je suh, ga še izbršemo.

Rosandra.

Deška ročna dela.

Igračke. Za vajo, zabavo in darila svojim mlajšim bratom in sestram izrezujemo preproste živalske in človeške podobe, katere potem poslikamo z vodenimi ali oljnatimi barvami. Debelina lesa se ravna vedno po velikosti izrezane figure. 3 mm deščice sklejamo z mizarskim klejem in dobimo na ta način debelejši les, kakršnega potrebujemo za izbrano igralko. Oba kosa lesa, katera hočemo sklejiti, namažemo na straneh, na katerih se bosta stikala, z vročim, redkim klejem ter ju položimo tako, da se letnice lesa križajo. To delamo tudi, če sklejamo 3, 4 ali več kosov, ker s tem zabranimo, da bi se les krivil in zvrgel. Sklejimo pa le tako velike kose, kakor jih za dotični predmet rabimo, in ne kar celih desk, posebno če nimamo dobre in dosti velike stiskalnice. Takoj ko položimo poklejeni ploskvi deščic skupaj, ju obtežimo ali denemo v stiskalnico. Če stiskalnice nimamo, denemo oklejeni kos med dve močni deski, kateri obložimo s kakim težkim predmetom (kamenjem, opeko). Klejati moramo v toplem prostoru, ker drugače klej omrzne. Da se deščice bolje sprimejo, ogrejemo deščici na tistih straneh, ki se bosta stikali, predno jih namažemo s klejem. Le če upoštevamo vse navedene stvari, se nam deščici primeta res dobro in držita tako skupaj, da ju ni mogoče več razdružiti. Ko se klej posuši, za kar je potrebno 12 do 24 ur, vzamemo deščico iz stiskalnice in jo ogladimo na obeh straneh. Pomniti je, da se hrapave ploskve pri klejanju boljše sprimejo kakor gladke, zato jih ne oglašamo.

Na tako pripravljeno deščico narišemo po lastnem zamisleku podobo ali pa jo prerišemo iz kake knjige oziroma časopisa. Nikakor pa ne kupujemo zato posebnih predlog. Pri kopiranju slik moramo paziti, da ne pokva-

rmo predloge, zato dotično risbo prerišemo najprej na prozorni kopirni papir in šele nato jo prenesemo na desko. Prozorni kopirni papir položimo na dotično sliko ter si z mehkim svinčnikom občrtamo potrebne konture. Na to denemo prosojni papir na les, uravnamo ga tako, da se sklada z deščico, položimo nanj kak težji predmet, da se nam papir ne premakne, mu podložimo tanek z mehkim svinčnikom namazan papir (z namazano stranjo na lesu) ter povlečemo s trdim svinčnikom po konturah.

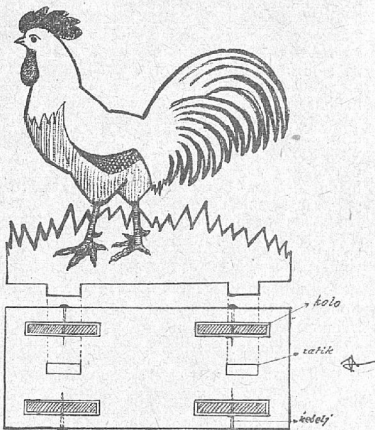
Če si mesto s svinčnikom namazanega papirja kupimo v trgovini vijoličasti (črni) kopirni papir, vzamemo vedno suh in ne z maščobo prepariran papir, ker se pri maščobnem papirju preveč poznajo prekopi-rane črte in imamo precj delo, da te črte odpravimo pozneje iz lesa. Če bi se kopija ne poznala povsod, potegnemo s svinčnikom po nejasnih črtah. Pri nogah dotične figure moramo vrisati še najmanj 1 cm širok pas, na katerem stoji. Spodaj napravimo zatike, ki bodo prišli v odprtine na nosilni deščici. Z žagico izrežemo na to podobo ob zunanjih konturah, prevrtamo s šilom luknjice v vmesnih prostorih, odpremo žagico ob spodnjem vijaku loka, vtaknemo skozi luknjico žagico ter jo na znani način zopet napnemo. Ker delamo luknjice vedno v oglih (pazimo, da ne pokvarimo kontur), izžagamo dotični prostor prav lahko tako, da izpade na zadnje ves kos lesa, ki ga je treba izžagati. Ko je vse izžagano, vsi robovi oglašeni in ploskev očiščenega madežev, se vsa izžagana podoba namaže z raztopljeno želatino, (pol ploščice na en četrť kozarca tople vode). Med časom, ko se izrezani kos suši, si pripravimo deščico, na kateri bo stala naša igralka. Seveda je velikost te deščice odvisna od velikosti igralka. Dolga mora biti toliko, kakor je dolga izrezljana podoba ter

tej dolžini primerno široka. Če je igračka napravljena tako, da bo stala, ni treba preveč široke deščice, širša pa mora biti, če hočemo imeti v deščici tudi kolesa za premikanje. V deščici moramo v tem primeru izrezati v sredini dve ali tri luknje za zatike, v katerih stoji figura, in še 4 odprtine tik ob straneh, v katerih teko kolesa. Za kolesa si napravimo kroge s šestilom in jih v središču prevrtamo s šilom. Odprtine za kolesca so za par mm daljše kot premer kolesa in kak mm širše, kakor je kolo debelo. Od strani zabijemo skozi nosilno desko tanke žeblice, tako da gredo skozi središče kolesa, ko ga vtaknemo v odprtino. Tako napravljena kolesa so boljša, kakor če so samo pribita od strani na desko. Koles, kakor tudi podobe ne vstavimo (zaklejamo) prej, dokler ni vse poslikano.

Ko se je želatina na površju izrezane podobe posušila, lahko slikamo po njej z vodnimi barvami kakor po papirju. Ako namažana želatina barve še ne drži in se barva razliva, namažemo ploskev še enkrat z želatino. Ko poslikamo vso podobo, pobarvamo s primerno barvo (zeleno, rdečo, rjavo) še deščico in kolesa. Nato zaklejamo zatike in odprtine v odprtine na nosilni deščici in prevlečemo vse z brusilnim lakom. Ko je lak suh, zgladimo z obrabljenim, prav drobnim steklitim papirjem in lakiramo še enkrat. Ko se vse dobro presuši, vtaknemo v odprtine in zabijemo od strani žeblice skozi.

Vse delo se bo posrečilo v veselje izdelovalca in obdarovanca le tedaj, če bo delal točno po navodilih in bo posebno pazil, da bodo deščice skrbno oglagane (najprej steklo ali strgulja, potem steklit papir, nato z vodo zmočiti in ponovno ogladiti) takoj začetkom dela. Vsa lepota izdelave je večinoma le v skrbnem in natančnem delu. A. Novak.

Knjiga.

Pri naših izseljencih v Ameriki sta izšli dve knjigi: „Pota ljubezni“ (Ivan Zorman) v Ujedinjenih državah in „Izseljenec“ (Guido Jug) v Argentini.

„Častiti knjigo, pesem svojo...“ „Iz hrupne dežele onkraj morja“ smo dobili zagotovo, da bo „neugnani ponos naše mladine ponesel očetov naših vrline v prihodnje dni.“ Zagotavlja nas tega pesnik Ivan Zorman v svojih „Potih ljubezni“. Naš rojak je dobro znan ameriškim in tukajšnjim Slovincem. Ameriko seznanja s slovensko poezijo v angleškem prevodu, ameriške Slovence opominja na krastoto stare domovine, na velikane našega duha, nam pa dokazuje in priča, „da povsod Slovenci za nagrade človeka vredne so bore.“ Pripoveduje nam, kako dviga Slovenec, razsejan po vseh ameriških državah, bogstvo:

od nebottičnikov nevjorskih
do San Franciska zlatih vrat,
od minesotskih mrzlih jezer
do bujnih floridskih livad.

Res, da „k počitku v večno domovino pionirji že odhajajo.“ „a mnogi, mnogi še živimo, naš spev še krepko se glasi, še v oknih roženkrant dehtečji spominja rodne nas vasi.“

Slovenec v Ameriki se je „vživel v nove čase,“ ali ko ga objame z bajno silo noč, mu leti duh v ljubo domovino, „kjer v solnčnem bregu grozd zori, kjer vetrc zlato klasje ziblje, kjer slavec v tih noč žgoli.“

Zavzet veselja, posluša pesnik slovensko pesem iz ust mladine, „ki je sicer ni gojila lepota naših rodnih tal,“ a se pred njimi vendar dviga „cil narod slovenske misli in krvi.“

Le včasih prime pesnika z mrzlo roko dvom, očetu piše: „To, oče, je vprašanje vseh vprašanj: Si znali bomo mlade pridobiti, tako jih znali nase priklopiti, da bodo rod ljubili, verovali vani.“

Izplakne pa pesniku vsak dvom, „ko so rodoljubi v Narodnem domu zbrani,“ niso več novih časov plen; ko s pesmijo je v duši vsak bogat in v duhu spet na rodni je poljani.“ Dobrota slovenskega srca bo osrečila drugega duha novega ameriškega rodu, „ki bo človeštvu služil in dva svetova v enega bo združil.“

Knjigo je krasno ilustriral Božidar Jakac.

Izseljenec, Guido I. M. Ing. Buenos Aires, Argentina. Krik iz srca sina naroda dese-

tnikov. Bridka obtožba tistemu, ki podi naše trumoma iz dežele svojih dedov. Zakaj greš, sinko? je vpraševal oče. A sina, ki se je potegoval za pravico, pódjio sive oči z zelenkastim robom. Vohun je spremljal vsak njegov korak — preko morja je ušel bodalu, ječi, konfinciaciji. — Pestre so slike o potovanju in dogodkih na ladji.

Ob prihodu v Brazilijo se začne križev pot za delom, ponižanje, beda, lakota, bolezen. Doma se saj razgovoriš v svojem jeziku in če ne dobiš drugega, dobiš dober svet. Tu pa si drobec, izgubljen v neusmiljeni širini argentinske pampe. Vzgojna je slika za nas malodušneže, ki nam je že vsak korak preveč. Možje, nevajeni takega dela, si gradijo kočo, poskušajo ugnesti opeko iz ilovice, dež jim razmoči že skoraj suho opeko, da se razleže in so ubogi izseljenci ob tako težko zasluženi zaslužek. Pa možje se dvignejo in si počijejo po bodočih strminah in zarastlih močvarah poti v daljni kamnolom. Vztrajnost in poštenost pri delu pomaga slednjim izseljencu do boljšega položaja. Prevare in bridkosti, ki spremljajo izseljenca v bogati Argentini, izvene ob koncu knjige v vzdihi:

„Tujina je mrzla kakor revolverjeva cev. Od tisočev, ki gredo od doma, se jih vrne komaj deset — in od teh deset prinese komaj eden denar. **Lea Faturljeva.**

„Jennie Gerhart.“ Dreiserjev roman je ena najlepših knjig, ki so bile kdaj napisane. Knjiga, ki je ne čitaš, marveč doživljaš. In vendar je tako prosta in skromna po predmetu in obdelavi! Dvakrat zapeljano dekletje iz proletariata, ki se žrtvuje za sivoce in kasneje za srečo svojega zapeljivca, ker zahteva tako napisani družabni zakonik ameriške denarne aristokracije — kaj hočete bolj navadnega in preprostega! In pisatelj je opisal predmet zvesto po njegovi naravi in se izognil vsemu narejenemu, vsemu hoteno visokemu in zapletenemu, vsaki senzaciji. Podal je golo življenje priprostega dekleta. In vendar nas privlači knjiga z nepremagljivo silo in nam sega do zadnje globine duše. Zakaj? Ker nam neprisiljeno ponazoruje resnico, kako malo je prav za prav treba človeku, da bi bil resnično srečen, da pa iz napuha in predodkov svojo pravo srečo odbija ter se peha za bogastvom, slavo, družabnim ugledom, ter umrje slednjim z bridkim spoznanjem, da je bilo vse le nečimernost in prazna pena. A za ženske ima knjiga še drug, globok pomen. Jennie Gerhart je predstaviteljica tiste ženskosti, ki so jo opevali pesniki vseh dob in ki jo mnogi še danes proglašajo za ideal. Jennie je preprostega, nedolžnega srca, dobra brez meje in pridržka, vedno pripravljena služiti drugim, žrtvovati se za druge, kakor da je to njena edina dolžnost in pra-

vica na svetu; vdana je možu, ki ga ljubi, brezpogovino, časteč v njem višje bitje od sebe, kateremu tega, „da je bil vedno dober z njo,“ niti v največji bolesti zaradi njegovega izdajstva ne pozabi. In kakšna je bila usoda te žene? Res je v življenju srečala dva moža iz visokih družabnih krogov, ki sta spoznala vso lepoto in globino te ženske duše. Toda ker je bila le hči proletarca, sta si jo brez obveznosti vzela kakor cvet ob poti in skušala potem z denariem odplačati krivdo. Prvi jo je hotel kasneje poročiti, a je nenadoma umrl; drugi ji je bil dober in zvest, celo viteški zaščitnik, toda vedno se je obotavljal, da bi ji žrtvoval svojo svobodo in svoj družabni položaj. Slednjic jo je in ljubo očetovi dediščini in družabnim predsodkom zapustil in se oženil z bogato, blestečo mlado vdovo svojih krogov. Jennie, ki je gmotno pač preskrbljena, pohčeri dve siroti in živi zanj in svojim spominom. Slučaj nanese, da mora ona — njegova žena je v Evropi — svojemu bivšemu ljubimcu zatisniti oči, in pred smrtjo ji ta mož prizna: „Zelo sem te imel rad, in sedaj vem. Ljubim te še danes. Čudno zveni, vendar je resnica, da si ti edina žena, ki sem jo kdaj iskreno ljubil. Nikoli se ne bi smela ločiti.“ Na to veliko priznanje je čakala vsa dolga leta, in sedaj, ko ga je imela, „je mogla srečno živeti in umreti.“ Da — toda ali je s tem nasproti večnosti poravnana krivica nad izgubljenim življenjem te žene, ki ni hotela drugega nego služiti kot žena in mati, živeti v družini, kakor so jo učili preprosti starši in kakor ji je zapisala v dušo tisočletna tradicija, pa je morala živeti kakor izobčenka, zaznamovana s sramoto? Ali je možki rod, ki si izbira ženo za parado pred svetom, zaradi zvez in denarja, vreden take ženskosti, ali ni taka ženskost ženski sami v pogubo?

Na vsak način: če je bila ta idealna ženskost, to žensko delokotno za človeško družbo res nenadomestljiva vrednota in bomo to vrednoto popolnoma izgubili, potem so tisti, ki so jo lahkemiselno zapravili — možki. Njihov kes bo prišel prekasno kakor pri Dreiserjevem junaku. **Andreja-Vera.**

Prof. Marija Omeļčenkova, ukrajinska književnica (in naša sotrudnica) je izdala novo knjigo „T. G. Masaryk“ v založbi „Češko-ukrajinske knjige“ v Pragi. Knjiga je plod temeljitih študij Masarykovega književnega in praktičnega dela ter izraz iskrene spoštovanja do velikega moža. Avtorica je zbrala toliko snovi, doslej neznanjih podatkov in slik iz življenja Masarykovega, da bo marsikdo lahko črpal iz te knjige gradivo in pobudo za nove študije o delu in življenju duhovnega vodnika češkega naroda. Knjiga je pisana po ukrajinsko.

P. H.

VSEBINA 9. ŠTEVILKE:

OBRAZI IN DUŠE: MARIJA HÜBNEROVÁ. — (Fran Govekar)	249
SEPTEMBERSKE NOČI. — Pesem. — (Vlado Klemenčič)	251
DIM. — (Marija Konopnička — I. Š.)	252
BOLNIŠNICA. — Pesem. — (Maksa Samsova)	257
... KI SI ZA NAS POTIL KRVAVI POT... — Pesem. — (Cvetana Tolminčeva)	257
NA DVORIŠČU. — (Anka Nikoličeva)	257
BERNARD SHAW USMERJA ŽENINO MISELNOST. — (Angela Vodetova)	259
NEKAJ OPOMB K NOVELI: IZPOVED DOKTORJA FORCESINA. — (Marijana Kokalj - Zeljeznova)	263
K RAZSTAVI KLUBA LIKOVNIH UMETNIC V LJUBLJANI. — (Vera Albrechtova)	265
NADVLADJE MOŠKEGA IN ŽENSKEGA SPOLA V ZGODOVINI NARODOV. — Konec. — (Milica Stupanova)	267
SONET. — (Miran Jarc)	270
PESMI IZ DAVNINE. — (Kristina)	270
INOZEMSKI GLASOVI O NAŠI ŽENI. — (P. Hočevarjeva)	271
„KAKŠNEGA MOŽA SI ŽELI SODOBNA ŽENA.“	272
IZVESTJA: Po ženskem svetu. — Higijena (dr. E. Jenko-Groyerjeva). — Kuhinja. — Gospodinjstvo. — Deška ročna dela. — Knjiga. (Lea Faturjeva, Andreja - Vera)	273
PRILOGA ZA MODO IN ROČNA DELA. — KROJNA POLA.	

„ŽENSKI SVET“

Izhaja vsak mesec v Ljubljani. Letna naročnina Din 64,—, polletna Din 32,—, četrletna Din 16,—. Za Italijo Lir 20,— (v razprodaji po 2 Liri zvezek), za U. S. A. Dol. 2,—, za Argentino Pes. 6,—, za Avstrijo Sch. 10,—, ostalo inozemstvo Din 85.

Uredništvo in uprava v Tavčarjevi ulici 12/II.

Izdaja Konsorcij „Ženski Svet“ v Ljubljani. - Za konsorcij in uredništvo odgovorna Marica Bartolova.

Tiskali J. Blasnika nasl., Univerzitetna tiskarna d. d., v Ljubljani.

Odgovoren Janez Vehar.

Blago zadnjih novosti v veliki izbiri za moške in ženske obleke, perilo in vse v manufakturo spadajoče predmete ima vedno na zalogi v veliki izbiri in po ugodnih cenah staroznana solidna trvdka

R. MIKLAUC „Pri Škofu“
Ljubljana

Lingarjeva — Medarska ulica — Pred Škofljo.

Zunanjim naročnikom se na zahtevo pošljejo tudi vzorec v svrhu naročitve.

v vseh
modnih
barvah

A.&E. Škabernè
Ljubljana

Ročno in strojno vezenje
Šablone

Miroslava Leitgeb

Ljubljana Jurčičev trg 3

Kompletna kuhinja

vse kuhinjske in gospodinjске potrebšćine, kakor posoda, emajlirana - navadna
in Ideal aluminijasta,
porcelan, steklenina

od preproste do najfinejše, moderni kuhinjski stroji, jedilni pribor, karnise, termo
in ogrevalne steklenice itd. **Popolne opreme za neveste, go-
stilne in hotele.** Peči, kompletni štedilniki, kopalne in umivalne naprave,
prvovrstne češke ploščice za štedilnike in kopalnice na debelo in na drobno pri

BOGDANU ŽILIČU, Ljubljana, Dunajska cesta (poleg Figoveca)